

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :
กรณีแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย
(ระยะที่ 1)

1915000039

๖๖
๑๑๕.๑๓
๑๖๖๑๑
๑๑.๑

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน สุขคง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรินทร์ สายสาระ
นางสาวยิ่งศักดิ์ ศษโคตร
นายพฤทธิ เวียงทอง

ดร.สุวารี ศรีปุณะ
นายสมพงษ์ คุลยอนุกิจ
นายธีระวัฒน์ มะเร็งสิทธิ์
นางกัลยา แสนโพธิ์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา

พ.ศ. ๒๕๔๖

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :
กรณีแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน
จังหวัดเลย (ระยะที่ 1)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน สุขคง

ดร.สุวารี ศรีปุณะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรินทร์ สายสาระ

นายสมพงษ์ คุลขอนุกิจ

นางสาวยิ่งศักดิ์ กชโคตร

นายธีระวัฒน์ มะเร็งสิทธิ์

นายพฤทธิ เวียงทอง

นางกัลยา แสนโพธิ์

1915000039

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. ๒๕๔๖

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏเลย องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน กลุ่มองค์กร/ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม เป็นต้น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในแต่ละครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและได้ช่วยพัฒนาความคิด แนวทางการวิจัย เพิ่มแรงบันดาลใจและความมั่นใจในการทำวิจัย รวมทั้งขยายมุมมองการวิจัยให้แก่ผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นรายงานการถอดบทเรียนจากชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนดำเนินการอยู่ ซึ่งปรากฏมาตรฐานของท้องถิ่นอยู่บางส่วน จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับแผนการปฏิบัติการวิจัยในระยะต่อไปอีกหลายขั้นตอนจึงจะพัฒนามาตรฐานที่สมบูรณ์ หากมีสิ่งใดบกพร่องผู้วิจัยยินดีน้อมรับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ขอขอบคุณทั้งหน่วยงานและบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน สุขคง

ดร.สุวารี ศรีปุณะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรินทร์ สายสาระ

นายสมพงษ์ คุลยอนุกิจ

นางสาวยิ่งศักดิ์ กชโคตร

นายธีระวัฒน์ มะเร็งสิทธิ์

นายทฤทธิ เวียงทอง

นางกัลยา แสนโพธิ์

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนที่	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 พื้นที่ดำเนินการวิจัย	3
1.5 วิธีการทำงานและระยะเวลาดำเนินการ	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
2.2 บริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับสภาพปัญหา	9
2.3 สาระความรู้ ผลการศึกษาหรือภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมในประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	26

	หน้า
3 รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม	35
3.1 การศึกษาบริบทชุมชน	35
3.2 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว (การจัดเวทีประชุม)	36
3.3 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว (การสัมภาษณ์กลุ่ม)	37
3.4 สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ในวันที่ 6 มีนาคม 2546 และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview)	38
4 วิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม	43
4.1 ความสอดคล้องของกิจกรรมกับผลที่ได้ตามแผน	43
4.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม	43
4.3 แผนการดำเนินงานกิจกรรมในช่วงต่อไป	44
5 บทเรียนที่ได้จากการวิจัย	52
5.1 การเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	52
5.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน	52
5.3 การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง	53
5.4 ปัญหา อุปสรรค ของการทำงานวิจัยและแนวทางแก้ไข	54
5.5 ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัย ที่เลี้ยง ฯลฯ	54
บรรณานุกรม	56
ภาคผนวก	59
ภาคผนวก ก รายชื่อพรรณไม้ นก สัตว์เลี้ยงคลา สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ปลา	60
ภาคผนวก ข รายชื่อตัวแทนชุมชนกลุ่มต่าง ๆ	85
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรม	89

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนหมู่บ้าน เนื้อที่ และจำนวนประชากรในตำบลปวนทุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	18
2	รายได้ต่อหัวของหมู่บ้านที่สวนหินผางามตั้งอยู่	19
3	ข้อมูลจำนวนคณะนักท่องเที่ยวยและรายได้ในเขตสวนหินผางาม จังหวัดเลย	25
4	รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	61
5	นกที่พบในบริเวณพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	74
6	สัตว์เลื้อยคลานที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	76
7	สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	79
8	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	81
9	ปลาที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย	83

สารบัญแนที่

แนที่ที่	หน้า
1 แสดงที่ต้งจ้งหวัดเลอในแนที่ประเทศไทย	11
2 แสดงลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจ้งหวัดเลอ	13

บทคัดย่อ

การพัฒนาาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีแหล่งท่องเที่ยวสวนหิน
ผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ระยะที่ 1)

DEVELOPMENT OF QUALITY STANDARDIZATION ON ECO-TOURISM :
A CASE STUDY OF SUAN HIN PHA-NGAM (A STONE GARDEN),
NONG HIN SUB-DISTRICT, LOEI PROVINCE (PHASE I)

การวิจัยครั้งนี้เพื่อร่วมกับชุมชนถอดบทเรียนเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอยู่ในเขตสวนหินผางาม โดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
รวบรวมข้อมูลโดยใช้เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์สวอท และการ
สัมภาษณ์กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวเขตสวนหินผางามในระยะเริ่มต้น
นั้นบริหารจัดการโดยกิ่งอำเภอหนองหินและจังหวัดเลย ต่อมาในปัจจุบันบริหารจัดการโดย
องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนใหญ่ได้จากการ
นำเที่ยวจุดต่าง ๆ ภายในสวนหินผางามโดยวิธีเดินเท้า และรถไถนาเดินตาม (หรือรถอีแต๋น)
ชุมชนอาจได้รายได้จากนักท่องเที่ยวที่ซื้ออาหารและของที่ระลึกที่ชุมชนจัดบริการขึ้น

ปัญหาทั่วไปของการจัดการท่องเที่ยว คือประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อย กิจกรรมเชิง
สร้างรายได้น้อย มีศักยภาพท้องถิ่นไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวช่วงเทศกาลสำคัญ และ
มีศักยภาพท้องถิ่นมีความรู้ไม่เพียงพอ ชุมชนยังไม่เข้าใจและวิตกเกี่ยวกับการประกาศจัดตั้ง
วนอุทยานผางาม น้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง คุณภาพของน้ำลดลงเกิดจาก
น้ำเสียจากขยะสิ่งปฏิกูลที่ซึมลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน

การวิจัยระยะต่อไป คือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรฐาน
คุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนหินผางามให้เกิดขึ้น

ABSTRACT

**DEVELOPMENT OF QUALITY STANDARDIZATION ON ECO-TOURISM :
A CASE STUDY OF SUAN HIN PHA-NGAM (A STONE GARDEN),
NONG HIN SUB-DISTRICT, LOEI PROVINCE (PHASE I)**

This research aimed to study eco-tourism management conditions which could be the lesson learned with the community in Suan Hin Pha-Ngam. Data were collected from documentary studies, key informant interviews, SWOT analysis and group interviews.

The findings revealed that the tourism management was implemented by Nong Hin Sub-District and Loei Province, however, it has been managed by Paun Phu Tambon Administration organization at present. The tourism activities which could create income were mostly from taking a walk to tourist areas and from the pushcart. Moreover, community income could be earned from selling food, drinks and souvenirs to the tourists.

If was found that the general problems of the tourism management was low people's participation, low income activity, insufficient local guides during high season and unknowledgeable local guides. Furthermore, there were community's lack of understanding, park established announcement worry, inadequate water consumption in dry season, water quality decrease from polluted water and garbage to under water level.

Then, the next phase of the study will be the implementation on the participatory action research (PAR) which purposes to create the development of the quality standardization on eco-tourism management.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน และถือว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการชนิดหนึ่งที่ลงทุนค่อนข้างต่ำ แต่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Add Values) ที่สูง ดังนั้นทุกประเทศทั่วโลกจึงมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องหลายประการ ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ที่พัก ร้านอาหารและภัตตาคาร ร้านถ่ายรูป ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ปีน้ำมนต์ เป็นต้น ปกติการท่องเที่ยวจะเชื่อมโยงกับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มคือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและเจ้าของพื้นที่ นักท่องเที่ยว ต้องการผลตอบแทนในแง่ผ่อนคลายความตึงเครียดจากการได้ดู ชื่นชม แหล่งท่องเที่ยวและได้รับความสนุกสนาน ผู้ประกอบการมีความสำคัญในแง่ที่ควรมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และไม่หวังผลประโยชน์มากเกินไป ส่วน เจ้าของพื้นที่ นั้นถือว่าเป็นผู้เสียประโยชน์มากที่สุด ถ้าหากว่าการบริหารจัดการไม่ดี เพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่จะถูกดูถูกจากบุคคลภายนอก

การท่องเที่ยวโดยบุคคลภายนอกเข้ามาลงทุนพื้นที่ที่เหมาะสมควรเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์มากกว่าการใช้ทรัพยากร กล่าวคือต้องรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวได้คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ที่ความคงอยู่ตามสภาพธรรมชาติของสิ่งเหล่านั้นอย่าไปทำลายหรือทำให้ผิเคี้ยนไปจากเดิม ต้องปรับปรุง พัฒนาและรักษาไว้ เพราะนักท่องเที่ยวต้องการชื่นชมคุณค่า ดังกล่าวหรือแม้แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ธรรมชาติ เช่น การละเล่น ภาษา การแต่งกาย ฯลฯ ก็ไม่ควรคิดเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เพราะคุณค่าของสิ่งเหล่านี้อยู่ที่การคงเอกลักษณ์เดิมไว้ ซึ่งที่กล่าวมาโดยสังเขปนั้นเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างหนึ่งที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและมีการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างน้อยประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการคือ พื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการอย่างยั่งยืน กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

จังหวัดเลยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเหมือนจังหวัดอื่น ๆ คือ เริ่มให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตาม

ธรรมชาติ เช่น ภูกระดึง ภูเรือ ภูหลวง แก่งกุดกู่ ฯลฯ ในบรรดาแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดนั้น “สวนหินผางาม” หรือ “คูมหมิงเมืองไทย” เป็นแหล่งเดียวที่มีการริเริ่มและใช้ความพยายามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ต่าง ๆ นิยมมาเที่ยวที่นี้มากขึ้นเรื่อย ๆ หากมีการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่นี้ได้เหมาะสม อาจจะเป็นกรณีศึกษาที่เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเลยได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการวิจัยและพัฒนาการจัดการมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สวนหินผางาม เริ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาอย่างไร ริเริ่มภายใต้ปัจจัยอะไรบ้างที่สนับสนุนให้เกิดการเริ่มต้นดังกล่าว

1.2.2 หน่วยงานหรือองค์กรทั้งของรัฐเอกชนหรือประชาชนอะไรบ้างที่เข้ามามีส่วนสนับสนุน และได้สนับสนุนในเรื่องอะไรบ้าง

1.2.3 ประชาชนในท้องถิ่น (ทั้ง 6 หมู่บ้าน ตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน) มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสวนหินผางาม อย่างไรบ้าง

1.2.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณสวนหินผางาม ที่ผ่านมาสามารถสรุปกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอะไรบ้าง และคิดว่าเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพอะไรบ้างที่ยังขาดอยู่ และควรกำหนดเพิ่มเติมอีก

1.2.5 ระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนหินผางามที่เชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานจากท้องถิ่นกับมาตรฐานระดับชาติควรเป็นอย่างไรบ้าง

1.2.6 ระบบรับรองมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามควรจะเป็นอย่างไร

ผลผลิต สามารถจำแนกได้ตามระยะของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระยะที่หนึ่ง ได้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่น อันเกิดจากการถอดบทเรียนส่วนหนึ่งและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่ยังขาดอยู่ เพื่อ “ปฏิบัติการเพิ่มเติม”

2. ระยะที่สอง ได้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับมาตรฐานระดับชาติ และระบบรับรองมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และบทเรียนของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

1.3.2 เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

1.4 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ศึกษาเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามหรือควมหมิงเมืองไทย ซึ่งชุมชนพยายามจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยว 6 หมู่บ้าน ในเขตตำบลปวนทุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ได้แก่ หมู่ที่ 1 (บ้านปวนทุ) หมู่ที่ 4 (บ้านสวนห้อม) หมู่ที่ 10 (บ้านผางาม) หมู่ที่ 11 (บ้านผาฝ้าย) หมู่ที่ 13 (บ้านจอมทอง) และหมู่ที่ 15 (บ้านทุ่งโพธิ์) ลักษณะทั่วไปสวนหินผางามเป็นเทือกเขาหินปูน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 750 เมตร มีระยะทางห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดเลย ประมาณ 64 กิโลเมตร (นับระยะทางตามทางหลวงหมายเลข 201 จากจังหวัดเลย ถึงเขตเทศบาลตำบลหนองหิน จะมีทางแยกออกไปอีกประมาณ 19 กิโลเมตร)

1.5 วิธีการทำงานและระยะเวลาดำเนินการ

ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR-Participatory Action Research) โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเขตตำบลปวนทุและบริเวณใกล้เคียง มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) และกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 (ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน) ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น “ถอดบทเรียน” เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสภาพการณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอยู่ในชุมชน เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นและร่วมกันค้นหาสิ่งที่ยังขาดอยู่แล้ว “ปฏิบัติการ

เพิ่มเติม” เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ขั้นนี้ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่ายดาวเทียม กษช.2 ค แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อประมวลบริบทชุมชนเกี่ยวข้องกับเอกสารที่มีอยู่

2) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) เกี่ยวกับที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ ศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว ประวัติชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตของชุมชน ใช้การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญในชุมชน) เพื่อประมวลบริบทชุมชนเพิ่มเติมจากเอกสารที่มีอยู่

3) ประมวลบริบทชุมชนจากข้อ 1 และ 2 เป็นรายงานการศึกษาชุมชน (Community Study)

4) รวบรวมบทเรียนของชุมชนด้านการจัดแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) จากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้ริเริ่ม กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้บริการและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปและประมวลในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยริเริ่มและการสนับสนุนให้เกิดแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคที่รวบรวมทั้งมาตรการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา บทบาทของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุน เป็นต้น

5) จัดเวทีชุมชนในท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการจัดเวทีประชาคม โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อให้ได้ข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ศักยภาพจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ผลประโยชน์ของชุมชนด้านเศรษฐกิจสังคม ประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนพร้อมกับบททวนสภาพปัญหาหรือผลกระทบต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

6) ประมวลบทเรียนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณสวนหินผางามและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว และสิ่งที่ยังขาดอยู่ เพื่อ “ปฏิบัติการเพิ่มเติม”

ระยะที่ 2 (ระยะเวลา 9-12 เดือน) ดำเนินการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสภาพที่เป็นไปได้ในท้องถิ่น และ/หรือดำเนินการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบรับรองมาตรฐานคุณภาพ การจัดการการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ชั้นนี้ประกอบด้วยกิจกรรมดัง ต่อไปนี้

- 1) จัดเวทีชุมชนในท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพิจารณาเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังขาดอยู่ และร่วมกันวางแผน “ปฏิบัติการเพิ่มเติม” เพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเป็นไปได้ในท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกันพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC)
- 2) ทดลองนำแผน “ปฏิบัติการเพิ่มเติม” ไปปฏิบัติการจริงในชุมชนท้องถิ่น ประมาณ 5-6 เดือน โดยใช้หลักวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ซึ่งดำเนินการหลายรอบ (Multiple loop) ในช่วงเวลาดำเนินการดังกล่าว และจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทดลองอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 3) สรุปบทเรียนที่ได้จากการทดลองนำแผน “ปฏิบัติการเพิ่มเติม” ไปปฏิบัติจริง เป็นสรุปการศึกษาระยะสุดท้าย เพื่อเชื่อมโยงกับมาตรฐานระดับชาติ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับ

โครงการวิจัยนี้จะช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพสูงขึ้น ด้วยระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้จากโครงการวิจัยที่คนในชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ร่วมกับนักวิจัยทั้งภายใน และภายนอกสามารถตรวจสอบ หรือวัดได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวสวนหินผางามมากขึ้น ชุมชนท้องถิ่นดูแลรักษาสวนหินผางามและบริเวณใกล้เคียงให้คงสภาพความเป็นธรรมชาติที่สวยงามได้อย่างต่อเนื่อง

1.6.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะสถาบันราชภัฏจะได้รับ

สถาบันราชภัฏเลยได้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นในแง่การเข้าไปมีส่วนร่วม กับชุมชนท้องถิ่นเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในพื้นที่และใช้องค์ความรู้ดังกล่าวเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มีศักยภาพสูงขึ้นตามมาตรฐานการจัดการที่ควรจะเป็น เท่ากับสถาบันเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ไปสู่การพัฒนา (Development) ท้องถิ่นตามปรัชญาที่ตั้งไว้ และได้ใช้เป็นพื้นที่นี้เพื่อการเรียนการสอนนักศึกษา โปรแกรมวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาอังกฤษธุรกิจ อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว สังคมศึกษา เป็นต้น

1.6.3 ประโยชน์ที่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้รับ

องค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในเขตกิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเลย เช่น ภูกระดึง ภูเรือ แก่งกุดคู้ ฯลฯ สามารถร่วมมือและรับประโยชน์จากผลของโครงการวิจัยนี้ได้ ในแง่ที่จะใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมา และสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับจังหวัดเลย จะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเลยให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ตลาดการท่องเที่ยวกว้างขวางขึ้น หน่วยงานอื่น ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า กลุ่มธุรกิจรับจ้าง เหมารถ และการขนส่ง ฯลฯ จะได้รับประโยชน์จากธุรกิจบริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชนปวนพูน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

1.6.4 ประโยชน์ที่คาดว่าประเทศชาติจะได้รับ

ผลของการวิจัยตามโครงการนี้จะได้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับท้องถิ่นนำไปสู่การร่วมวิเคราะห์ความเชื่อมโยงผลการศึกษาดังกล่าวกับมาตรฐานระดับชาติ เพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชาติต่อไปจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศชาติให้มีมาตรฐานสูงขึ้นในอนาคต

บทที่ 2

การท่องเที่ยวเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างบริบทชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เข้าไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับคณะผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้มีทั้งจากเอกสารที่มีผู้ศึกษาไว้และข้อมูลจากพื้นที่จริง จึงใคร่เสนอผังรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยว หมายถึงปรากฏการณ์หรือความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเดินทางและพักค้างคืนที่อื่น เป็นการชั่วคราวโดยมิได้ประกอบอาชีพ และยังหมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อความบันเทิงหรือการพักผ่อนหย่อนใจ (วิชัย เทียนน้อย, 2540, หน้า 1-2) ธรรมชาติของการท่องเที่ยว คือเป็นกิจกรรมที่ลงทุนค่อนข้างต่ำ แต่ให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง เนื่องจากมีแหล่งและหรือทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นต้นทุนเดิมอยู่แล้ว และเป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบสัมพันธ์กันอยู่ 5 องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดระบบการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์คือ (1) แหล่งหรือทรัพยากรท่องเที่ยว (2) นักท่องเที่ยว (3) ผู้ประกอบการลักษณะต่าง ๆ (4) ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น และ (5) องค์การภาครัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบธรรมชาติ ประการหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรมากกว่าการใช้ทรัพยากร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถคงที่สิ่งที่สามารถดึงดูดใจ (Attractions) นักท่องเที่ยวให้ยืนยาว (มนัส สุวรรณ, 2545, หน้า 7-8) ซึ่งเรียกว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม และมีการให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว (ประยูร ศาสรี, 2545, หน้า 34) ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นสากลคืออะไร ยังไม่มีคำจำกัดความที่เป็นเอกฉันท์ คนไทยจำนวนมากก็ยังไม่เข้าใจเช่นกัน แม้ผู้ที่อยู่ในวงการนี้ก็ยังมีข้อถกเถียงกันหาข้อยุติไม่ได้ อย่างไรก็ตามประเทศในตะวันตกได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีกระบวนการเรียนรู้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นมีการจัดการ โดยคนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างอาชีพและ

รายได้ในท้องถิ่นทั้งคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างไปจากแนวคิดของนักวิชาการไทยที่มองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็น องค์ร่วมระหว่างธรรมชาติกับวัฒนธรรม เนื่องจากวิถีชีวิตคนไทยมีความสัมพันธ์กลมกลืนกับ ธรรมชาติมาตั้งแต่อดีต รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากตะวันตกไม่ได้มองถึงเอกลักษณ์ถิ่น คำว่า “นิเวศ” ในความหมายตะวันตกมองธรรมชาติเป็นหลัก แต่ประเทศไทยมีการผสมผสาน ระหว่างธรรมชาติกับวัฒนธรรม โบราณคดีและวิถีชีวิตชุมชน ฉะนั้นประเทศไทยจึงควรมี รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นของตนเอง ซึ่งมีการบูรณาการหลายมิติอยู่ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คุณภราเดช พัทชนวิเชียร ได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมในหัวข้อ “เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ท้องถิ่น สู่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างวันที่ 7-9 มีนาคม 2545 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งเป็นเวทีกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาค ซึ่งน่าจะเป็นจุดยืนในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมเสริม ไม่ควรละทิ้งโครงสร้างกระบวนการผลิต อาชีพดั้งเดิมของท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็น เครื่องมือ (ไม่ใช่เป้าหมาย) ในกระบวนการพัฒนา ท้องถิ่นที่ยั่งยืน เนื่องจากมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมใน ขณะที่มีการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในท้องถิ่น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่น ทั้งทางด้านเกษตรปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การดูแลสุขภาพโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย สมุนไพร หลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการทรัพยากร ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น (พัชริน คำรงกิตตกุล, 2545, หน้า 1, 2, 5)

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศไว้ในแผนปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่ดี เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่ง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึก ต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ประการคือ

1. ด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

(Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็น

การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2. ด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism)

3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. ด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involment of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้ เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

จากความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญและเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ซึ่งทั่วโลกให้ความสนใจรวมทั้งประเทศไทยด้วย

2.2 บริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับสภาพปัญหา

2.2.1 ประวัติศาสตร์จังหวัดเลย

จากการสันนิษฐานได้ทราบว่า เมืองเลยนี้คงสืบเชื้อสายมาจากชาวไทยหลวงพระบาง เพราะลัทธิประเพณีขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ ตลอดจนภาษาเหมือนกับชาวไทยหลวงพระบางทุกอย่าง การสร้างบ้านเมืองของจังหวัดเลยในระยะแรก ๆ นั้น ไม่มีหลักฐานพอ

จะอ้างอิงให้เป็นที่แน่นอนได้ เพราะท้องถิ่นเต็มไปด้วยภูเขาและกันดาร มีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุม หลักฐานที่ปรากฏแน่ชัด เมื่อ พ.ศ. 2396 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า ผู้คนแขวงนี้ได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน สมควรจัดตั้งเป็นเมือง ในที่สุดทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านเขลาคันเป็นเมืองขึ้น และโปรดเกล้าฯ ตั้งท้าวคำแสน เป็นหลวงศรีสงคราม เป็นเจ้าเมืองเลยคนแรก (พิไลวรรณ แสงขำ, 2526, หน้า 16) การศึกษาประวัติศาสตร์จังหวัดเลยยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องศึกษากันให้มากขึ้นในอนาคต

2.2.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และแหล่งธรรมชาติจังหวัดเลย

2.2.2.1 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

จังหวัดเลยตั้งอยู่ที่ละติจูด $17^{\circ} 27'$ เหนือและลองจิจูดที่ $101^{\circ} 47'$ ตะวันออกจัดเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดและมีอุณหภูมิค่าสุดของภาคอีสาน วันที่ดวงอาทิตย์อยู่ตรงศีรษะ ครั้งที่ 1 วันที่ 11 พฤษภาคม และครั้งที่ 2 วันที่ 4 สิงหาคม ของแต่ละปี ในแง่ลองจิจูด จังหวัดเลยมีเวลาช้ากว่าเวลามาตรฐานของประเทศไทยซึ่งถือที่ลองจิจูด 105° เขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 13 นาที

2.2.2.2 ที่ตั้งสัมพันธ์

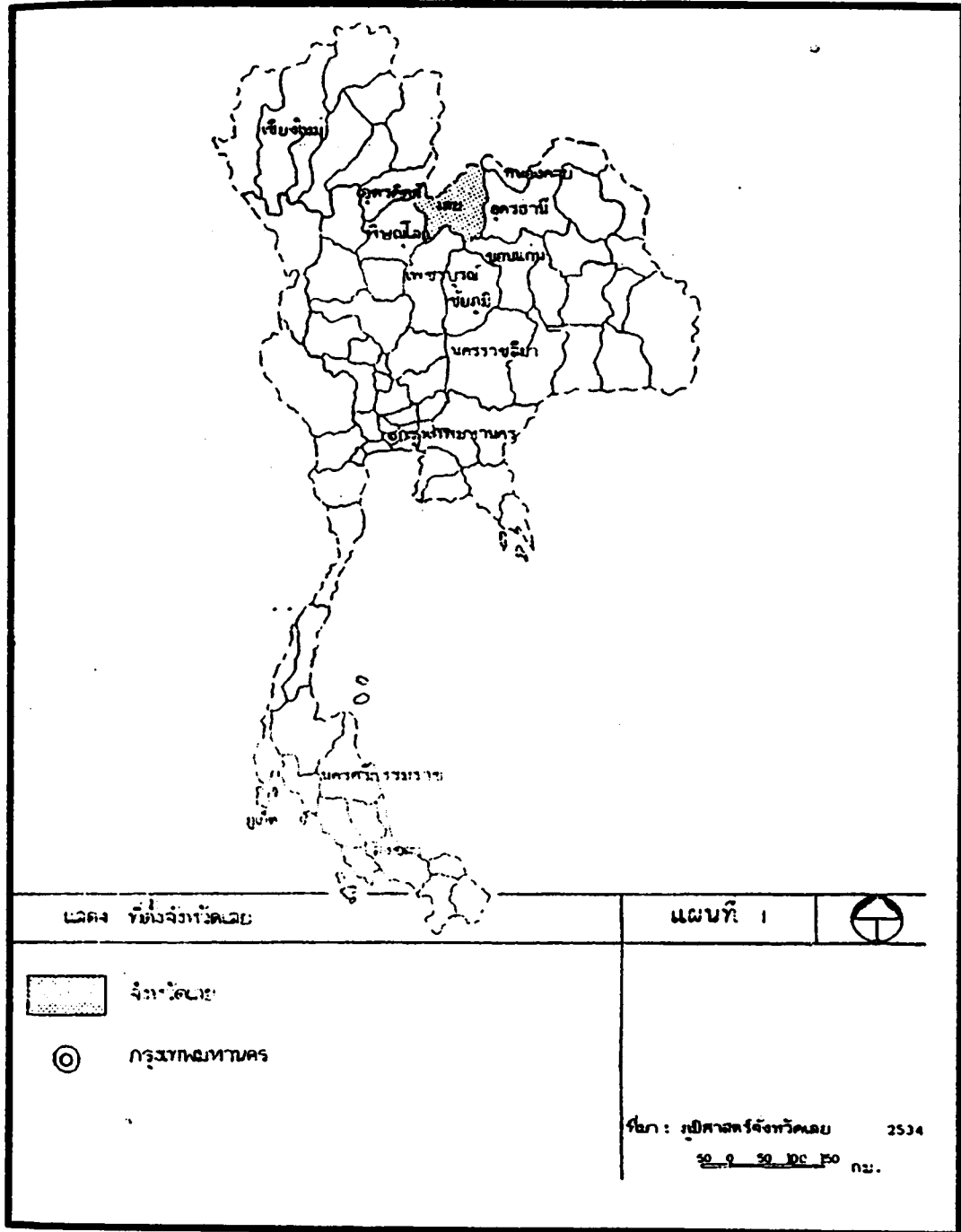
จังหวัดเลยมีระยะห่างจากกรุงเทพฯ 520 กิโลเมตร (ตามเส้นทางเลข - ชัยภูมิ - กรุงเทพฯ) หรือถนนหมายเลข 201 หรือประมาณ 460 กิโลเมตร ตามถนนหมายเลข 203 ผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์และอำเภอด่านซ้าย ภูเรือ จังหวัดเลย โดยมีทำเลที่ตั้งสัมพันธ์กับบริเวณแวดล้อมตามทิศต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ จดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีร่องน้ำลึกแม่น้ำเหือง และแม่น้ำโขง เป็นเส้นพรมแดน

ทิศใต้ ติดต่อกับกิ่งอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น และกิ่งอำเภอน้ำหนาวและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย อำเภอน้ำโสม สุวรรณภูพานกลาง และอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู และอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอชาติตระการ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

แผนที่ที่ 1 แสดงที่ตั้งจังหวัดเลยในแผนที่ประเทศไทย

2.2.2.3 ขนาดและรูปร่าง

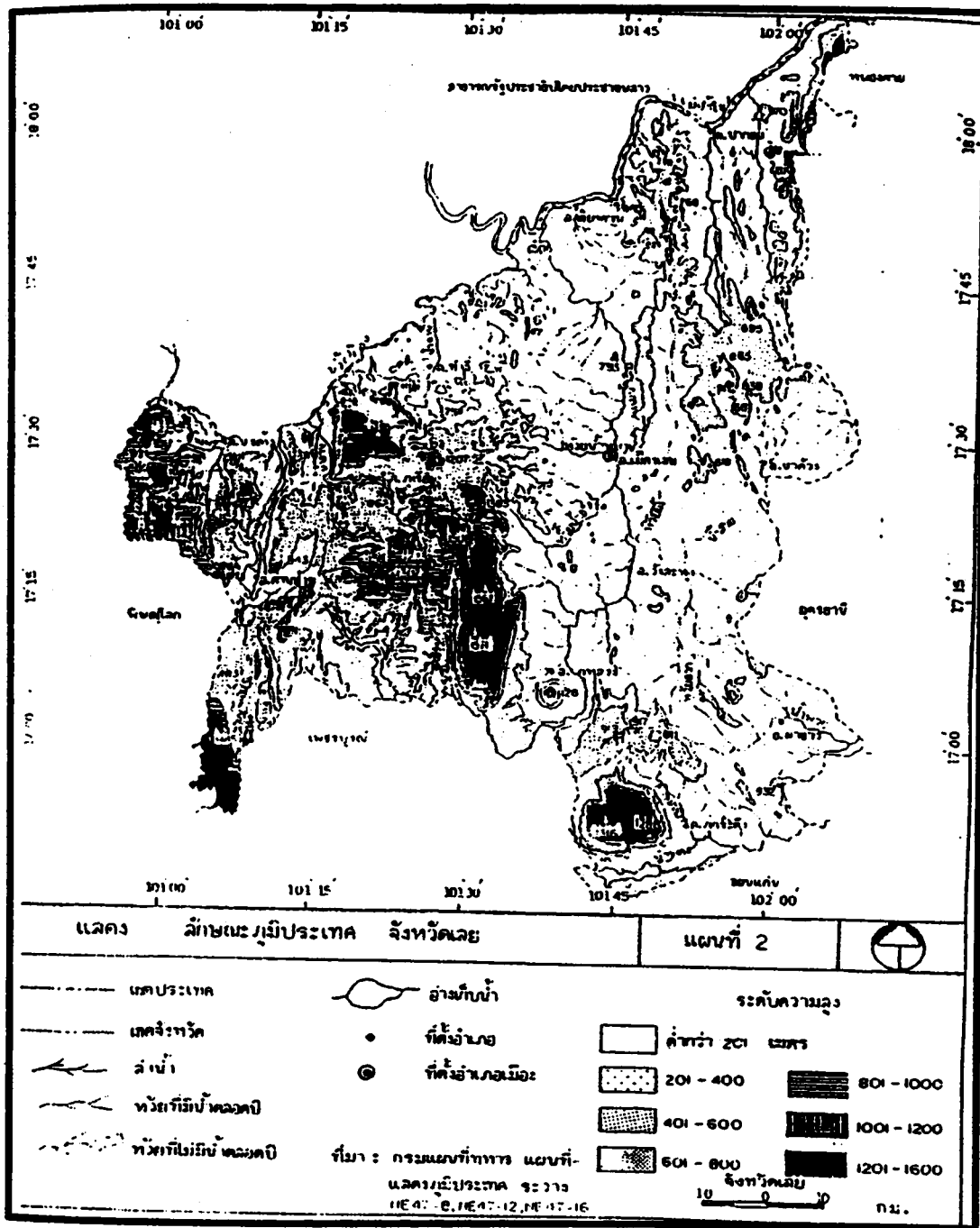
ขนาดจังหวัดเลยในแง่เนื้อที่ มีพื้นที่ 11,424.612 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 6.77 ของภาคอีสาน นับเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ เป็นอันดับ 5 ของภาคอีสาน ขนาดจังหวัดเลยในแง่ประชากร มีจำนวนประชากรประมาณ 600,000 คน

รูปร่าง ดูจากแผนที่จังหวัดเลย จะเห็นว่า จังหวัดเลยมีรูปร่างคล้ายสามเหลี่ยมด้านเท่า มีลักษณะค่อนข้างกระชับและมีความเป็นเอกภาพสูง (Compact shape) น่าจะเป็นจังหวัดที่สะดวกในการดูแลหรือการบริหารจัดการ สามารถดูแลจัดการงานต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงและทำการพัฒนาได้ง่าย

2.2.2.4 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงมีสมญานามว่า “เมืองทะเลแห่งภูเขา” ส่วนใหญ่เป็นภูเขาขุดตัด (Mesa) ซึ่งจะมีลักษณะสวยงาม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ภูกระดึง ภูเรือ ภูหลวง เป็นต้น และส่วนหนึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูน ที่เรียกกันว่า ภูมิประเทศแบบคาร์สต์ (Karst Topography) เช่น บริเวณผานกเค้าอำเภอภูกระดึงต่อเนื่องกับภูเขาในเขตกิ่งอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น บริเวณสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน เป็นต้น เห็นได้จากการมีถ้ำปรากฏอยู่จำนวนมาก

นอกจากภูเขาขุดตัดและภูเขาหินปูนแล้ว จังหวัดเลยยังมีแม่น้ำเลย เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัด มีต้นกำเนิดจากภูผาสากเป็นภูเขาลึก ๆ ส่วนหนึ่งของภูหลวงไหลผ่านอำเภอภูหลวง วังสะพุง อำเภอเมืองและไหลลงแม่น้ำโขง ที่บ้านหาดแสำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความยาว 120 กิโลเมตร

แผนที่ที่ 2 แสดงลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดเลย

2.2.2.5 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดเลยตั้งอยู่ในตำแหน่งละติจูดสูงสุดของภาค และมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา และที่ราบเชิงเขา จึงทำให้เป็นจังหวัดที่มีอากาศหนาวที่สุดในภาคอีสาน ความแตกต่างของอุณหภูมิประจำวันสูง คือ ฤดูร้อนจะร้อนมาก (เดือนเมษายน พ.ศ.2518 อุณหภูมิสูงสุด 40.8°C) ฤดูหนาวจะหนาวจัด บางปีมีน้ำค้างแข็ง ซึ่งมีลักษณะเป็นเกล็ดน้ำแข็งเกาะอยู่กับต้นพืช ซึ่งคนเมืองเลยเรียกว่า “แม่คะนึ่ง” (มกราคม พ.ศ.2518 อุณหภูมิต่ำสุดถึง -1.3°C) อุณหภูมิเฉลี่ย (พ.ศ.2494 – 2523) เท่ากับ 21.7°C

2.2.2.6 แหล่งธรรมชาติ

จังหวัดเลยมีแหล่งธรรมชาติหรือสถานที่/พื้นที่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ แก่ง ฯลฯ จึงเป็นจังหวัดเลยที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติอยู่จำนวนมาก คือ ประมาณร้อยละ 70 ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด ที่สำคัญ ได้แก่ ภูกระดึง ภูเรือ ภูหลวง แก่งคุดคู้ ถ้ำโพธิสัตว์ น้ำตกสวนห้อมเพียงดิน สวนหินผางาม เป็นต้น

2.2.2.7 ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูน

ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูน ใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Karst Topography” หรือ “Karst Region” หรือ “Karstland” เป็นชื่อที่มีต้นกำเนิดมาจากดินแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศยูโกสลาเวียในอดีตเนื่องจากในประเทศนี้มีลักษณะภูมิประเทศภูเขาหินปูนเด่นชัดที่สุด ศัพท์ภาษาอังกฤษคำนี้ มาจากคำว่า “Karst Limestone District” ที่เทือกเขาไคเนริก แอลป์ ใกล้ชายฝั่งทะเลอาเดรียติกของยูโกสลาเวีย

ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูน จะเป็นพื้นที่หินปูนที่มีบริเวณผิวหน้าขรุขระ เป็นแอ่ง สังกะสีได้ง่าย เพราะมีลักษณะเป็นตะปุ่มตะป่ำ มีพืชขึ้นอยู่ไม่มาก อาจเป็นเพียงทุ่งหญ้าหรือหากมีต้นไม้ก็ไม่หนาที่บ หินปูนมีคุณค่าทางธาตุอาหารค่าและไม้เก็บความชุ่มชื้น แต่ยังมีคุณค่าทางเศรษฐกิจในด้านการก่อสร้างมักมีการทะเลาะภูเขาหินปูนและนำหินมาใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในเขตจังหวัดเลย ราชบุรี สระบุรี ฯลฯ

ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูน เป็นลักษณะภูมิประเทศที่เกี่ยวข้องกับน้ำใต้ดินคือ น้ำใต้ดิน เป็นตัวการ (Agent) หรือมีอิทธิพลในการทำให้เกิด เริ่มต้นจาก น้ำฝน เมื่อตกลงมาจากบรรยากาศจะถูกดิน (Absorb) คาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศทำปฏิกิริยากลายเป็นกรดคาร์บอนิคอ่อน มีความสามารถในการละลาย (Solution) และเมื่อฝนตกถึงพื้นดิน ซึมซับลงสู่ภายใต้ผิวดินกลายเป็นน้ำใต้ดิน ก็ยังคงมีคุณสมบัติในการเป็นกรดคาร์บอนิก (Carbonic acid) อยู่ หินปูนประกอบด้วยแร่แคลไซต์หรือแคลเซียมคาร์บอเนต

สามารถถูกทำให้ละลายได้โดยกรดคาร์บอนิกหรือน้ำใต้ดินประกอบกับการที่หินปูนมีคุณสมบัติทางกายภาพเป็นหินที่มีรอยแตก (Joints) เชื่อมต่อกัน ง่ายต่อการละลายจนเป็นโพรง และง่ายต่อการที่น้ำจะซึมผ่านรอยแตกนี้ (Well-Jointed Rock) ในบริเวณที่ส่วนประกอบด้วยหินปูนนั้น มักจะมีรูปแบบการระบายน้ำที่เป็นแบบ Sub-surfaced คือไหลอยู่ภายใต้ดิน ลำน้ำซึ่งไหลมาจากบริเวณอื่น เมื่อไหลผ่านบริเวณที่ประกอบด้วยหินปูนจะซึมลงสู่ใต้ดินทางหลุมยุบ (Sink Hole หรือ Swallow-Hole) และไหลอยู่ภายใต้ดินจนกว่าจะไปพบกับชั้นหิน ซึ่งไม่ปล่อยให้ให้น้ำไหลผ่านไปได้ (Impermeable Layer) ก็จะไหลบนชั้นหินนั้นจนพบพื้นผิวดิน จึงไหลเป็นลำธารต่อไป

ในขณะที่ทางน้ำไหลอยู่ใต้ดิน จะทำการละลายหินปูนบริเวณนั้นไปด้วย รอยแตก (Joints) ต่าง ๆ นั้น แยกออกจากกันเป็นรูโพรง ถ้าปรากฏบนพื้นโลกเรียกว่า “หลุมยุบ (Sink Hole หรือ Swallow Hole)” หลุมยุบนี้หากเชื่อมต่อกัน มีขนาดกว้างและใหญ่ขึ้นเรียกว่า “แอ่งหินปูนหรือหุบหินปูน” (Doline) และหากแอ่งนี้เชื่อมต่อกันมาก ๆ จะมีลักษณะเป็น “ที่ลุ่มหินปูน” (Uvala) และหากการยุบตัวของหินปูนนี้กว้างมากจนเชื่อมต่อกันเป็นที่ราบเรียกว่า “ที่ราบหินปูน” (Polje อ่านว่า พอลจี) หากน้ำใต้ดินทำการละลายหินปูนจนกลายเป็นรูโพรงขนาดกว้างภายใต้ผิวดิน เรียกว่า “ถ้ำ” (Cave หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่มาก เรียก Cavern) ภายในถ้ำยังมีลักษณะภูมิประเทศอีกหลายอย่าง เช่น หินงอก (Stalagmite) หินย้อย (Stalactite) เสาหิน (Column หรือ Pillar) เป็นต้น

หลุมยุบ (Sink Hole หรือ Swallow Hole) เกิดได้จากการที่เพดานถ้ำทรุดตัวลง ทำให้พื้นดินซึ่งอยู่เหนือเพดานถ้ำนั้นยุบตัวลง หรืออีกกรณีหนึ่งคือ การที่หินปูนก่อตัวเป็นลักษณะของรอยแตกเชื่อมกัน ปฏิกิริยาการละลาย (Solution) ทำให้รอยแตกบนพื้นผิวดินแยกออกเป็นหลุมกว้างขึ้นได้

นอกจากนี้ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูนยังประกอบด้วย “เขาเดี่ยวยอดรวม” (Clint) และ “ระแหงหิน” (Grike) สลับกันไป ระแหงหินเกิดจากการที่รอยแตกถูกละลายให้แยกออก และยอดที่เหลือระหว่างระแหงหินต่าง ๆ นั้นคือ เขาเดี่ยวยอดรวม (Clint)

การเกิดลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาหินปูนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของบริเวณสวนหินผางามที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2.2.8 การปกครอง

จังหวัดเลยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง วังสะพุง ปากชม เชียงคาน ท่าลี่ ภูเรือ คำนอ ภูกระดึง นาแห้ว นาด้วง ภูหลวง

ผาขาว กิ่งอำเภอเราวัณ และกิ่งอำเภอหนองหิน

2.2.3 สภาพทั่วไปของตำบลปวนพุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนปวนพุหรือตำบลปวนพุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย แม้ว่าพื้นที่วิจัยจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชนทั้งหมด แต่ควรจะเข้าใจสาระความรู้ส่วนต่าง ๆ ภายในชุมชนด้วย

2.2.3.1 ความหมายของชื่อและประวัติความเป็นมา

คำว่า“ปวน” หมายถึงช่องว่าง ท่ามกลางหญ้าหรือสระหรือโคลนที่เป็นแอ่งลอยอยู่บนน้ำ สำหรับปลาหรือสัตว์ขึ้นลอยหายใจ ในที่นี้เป็นชื่อลำน้ำซึ่งต้นน้ำเกิดบริเวณบ้านผาขาว คำว่า “พุ” หมายถึง ผุดขึ้น ทะลุขึ้น ฟุ้งขึ้น เพราะฉะนั้นคำว่า “ปวนพุ” หมายถึง ช่องว่างซึ่งมีน้ำทะลุขึ้นมาใช้เป็นชื่อแม่น้ำ และนำมาใช้เป็นชื่อบ้านปวนพุ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำปวนพุด้วย

ประวัติความเป็นมาของตำบลหรือบ้านปวนพุ เท่าที่รวบรวมได้บอกว่าเป็นบ้านนี้มีชื่อว่า “บ้านกวนครุ” ที่มีชื่อเช่นนี้เพราะว่า แม่น้ำที่ไหลผ่านบ้านนี้มีปลาชุกชุม เวลาตกน้ำมาค้ำต้องใช้ครุ ซึ่งทำจากไม้ไผ่เอาชันยา กวนให้ปลาลอยหนีไปเสียก่อนจึงค่อยค้ำน้ำ ถ้าไม่กวน เวลาตกน้ำจะมีปลาติดมาด้วย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ปวนพุ” ทั้งนี้เพราะว่าน้ำไหลทะลุปล่องหินเล็ก ๆ ฟุ้งออกมาแรงเป็นน้ำพุพุ่งสวยงาม ปัจจุบันปล่องหินแตกออกกว้าง เลขเป็นลำธารได้ภูเขาไหลเอื่อย ๆ ไม่พุ่งสูงเหมือนอดีต

2.2.3.2 ที่ตั้ง อาณาเขต และภูมิประเทศ

1) ที่ตั้ง ตำบลปวนพุ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของกิ่งอำเภอหนองหิน มีถนน รพช. สายหนองหิน-ผาขาว ผ่านระยะทางจากตำบลถึงที่ตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณ 10 กิโลเมตร

2) อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลหนองหิน กิ่งอำเภอหนองหิน ตำบล

ห้วยสีเสียด อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง และตำบลวังกวาง

อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหนองหิน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัด

เลย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลห้วยสีเสียด ตำบลแก่งศรีภูมิ อำเภอ

ภูหลวง จังหวัดเลย

3) ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศตำบลปวนพูน แบ่งออกตามลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็น 2 ระดับ กล่าวคือ

ส่วนที่ 1 ด้านทิศตะวันตกเป็นที่สูงวัดจากระดับน้ำทะเล โดยเฉลี่ยประมาณ 500 เมตร ล้อมรอบด้วยภูเขาและพื้นที่ป่าปรากฏตามแนวเขตแดนลาดเอียงมาทางทิศตะวันออก ทำให้เกิดน้ำตก 2 แห่ง และลำน้ำ 1 แห่ง พื้นที่ภูเขาและป่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ส่วนที่ 2 เป็นที่ราบลุ่มและที่ลาดเชิงเขาเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว อ้อย ถั่วเหลือง และผลไม้

2.2.3.3 เนื้อที่ จำนวนหมู่บ้าน และประชากร

จำนวนหมู่บ้านมีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีเนื้อที่จำนวนครัวเรือน และประชากร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้าน เนื้อที่ และจำนวนประชากรในตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน
จังหวัดเลย

ชื่อหมู่บ้าน	เนื้อที่ (ไร่)	ครัวเรือน	ประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1. ปวนพุก	9,800	180	386	475	861
2. เหล่าใหญ่	1,144	137	326	330	656
3. ผาหาว	12,500	208	442	424	866
4. สวนห้อม	985	61	133	120	253
5. ห้วยเคื่อน้อย	2,396	114	311	271	582
6. หนองหมากแก้ว	4,980	191	547	511	1,058
7. ห้วยเป้า	8,000	150	384	397	781
8. ห้วยไม้เหนือ	2,500	138	334	314	648
9. นาเหล่าน้อย	2,500	150	361	373	694
10. ผางาม	1,500	75	164	172	336
11. ผาฝ้าย	1,250	26	68	66	134
12. หนองจิก	1,300	94	244	238	482
13. จอมทอง	813	75	137	121	258
14. หุ่นสีทอง	1,380	82	149	184	333
15. หุ่นโพธิ์	3,500	151	380	357	737
รวม	54,521	1,832	4,366	4,353	8,679

ที่มา (กชข 2 ค ปี 2544)

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าในตำบลปวนพุก บ้านผาหาว มีเนื้อที่ใหญ่ที่สุดและบ้านจอมมีเนื้อที่เล็กที่สุด หมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามมี 6 หมู่บ้าน คือ ปวนพุก สวนห้อม ผางาม ผาฝ้าย จอมทอง และหุ่นโพธิ์ ซึ่งจากข้อมูล จปฐ. พบว่า แต่ละหมู่บ้านมีรายได้อันต่อหัวดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายได้ต่อหัวของหมู่บ้านที่สวนหินผางามตั้งอยู่

	บ้าน	รายได้ต่อคนต่อปี (บาท)
1	ปวนทุ	10,374
2	สวนห้อม	6,119
3	ผางาม	13,639
4	ผาฝ้าย	23,894
5	จอมทอง	12,894
6	ทุ่งโพธิ์	16,486
	รวมเฉลี่ย	13,901

ที่มา (จปฐ. 2, 2545)

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าหมู่บ้านอันเป็นชุมชนที่สวนหินผางามตั้งอยู่มีรายได้ต่อหัว 13,901 บาท บ้านผาฝ้ายมีรายได้ต่อหัวสูงสุด บ้านสวนห้อมต่ำสุด

ในอดีตชุมชนตำบลปวนทุ มีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือเหตุการณ์เจ้าผู้มียบุญหนองหมากแก้ว หรือขบถหนองหมากแก้ว ในปี พ.ศ. 2466 ได้เกิดมีผู้ตั้งตัวเป็นผู้มีบุญขึ้นคนหนึ่ง นำชาวบ้านไม่เสียส่วนให้รัฐบาลที่เก็บปีละ 4 บาท (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และประนุชทรัพย์สาร, 2537, หน้า 7) ซึ่งเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญที่อาจจะเป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ พิไลวรรณ แสงขำ (2526) ได้กล่าวถึงเจ้าผู้มียบุญหนองหมากแก้วไว้ในข้อเขียนประวัติศาสตร์ ในเอกสารความรู้เรื่องเมืองเลข ของคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเลข ว่า

เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลยอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือเหตุการณ์เจ้าผู้มียบุญหนองหมากแก้วหรือบางครั้งมีผู้จัดไว้ว่า เป็นขบถต่อบ้านเมือง คือขบถบ้านหนองหมากแก้ว

หมู่บ้านหนองหมากแก้วปัจจุบันอยู่ในตำบลปวนทุ อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย บางแห่งว่าบ้านหนองหมากแก้วอยู่ในตำบลหนองหิน อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ได้เกิดมีผู้ตั้งตัวเป็นผู้มีบุญขึ้นคนหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2466 มีพระภิกษุ 3 รูป คือพระภิกษุนุญมา จัตุรัส ไม่ทราบแน่ชัดว่ามีภูมิลำเนาอยู่ที่ใดแต่บางแห่งว่าอยู่ที่อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ อาจารย์สายทอง อินทไชยศรี อยู่บ้านหนองคันไถ่กับบ้านหนองหมากแก้วและอาจารย์สังข์ อยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี พระภิกษุทั้ง 3 เดิมจำพรรษาอยู่ด้วยกันที่ถ้ำวัวแดงใกล้บ้านหนองคัน ชาวบ้านเล่ากันว่าเมื่อพระภิกษุทั้ง 3 กับเณรน้อย 1 องค์ เดินทางมาถึงธารน้ำปวนทุ ริมหมู่บ้านก็ได้แสดง

อธิการต่อหน้าชาวบ้าน คือโยนผ้าพาดไหล่ข้ามธารน้ำแล้วเดินบนผ้าข้ามธารน้ำได้

พระภิกษุทั้ง 3 และเณรได้จำพรรษาที่วัดโนนทราย ซึ่งเป็นวัดประจำของหมู่บ้าน ซึ่งสร้างเสร็จได้ 2 ปี พระภิกษุทั้ง 3 ได้สั่งสอนธรรมแก่ชาวบ้าน บรรดาชาวบ้านที่ไปรับการศึกษาธรรมะมีติดเด็กคนหมู่บ้านหนองหมากแก้วสนใจธรรมะมากได้เรียนข้อธรรมและคาถาอาคมจากพระภิกษุมา โดยใช้เวลาว่างจากการทำงานในเวลากลางวันบ้างกลางคืนบ้าง ปรากฏว่าชาวบ้านหนองหมากแก้วบางคนได้รับความรู้ในด้านธรรมะและคาถาอาคมจากพระภิกษุบุญมา จนสามารถทดลองใช้อาคมต่อสู้ป้องกันคนไว้ เช่น การฟันไม้เข้า และการแสดงอาคมปาฏิหารย์ในด้านการอยู่ของคงกระพันอื่น ๆ นอกจากนี้พระภิกษุบุญมายังรักษาโรคให้ชาวบ้านด้วยและมีผู้นิยมรักษากันมาก นอกจากนั้นพระภิกษุบุญมายังสอนให้คนนับถือศีล สวดมนต์ไหว้พระทุกเช้า-เย็นประจำ ให้ทำบุญทำทาน ให้กินแต่ผักผลไม้ ข้าว ไม้ให้กินเนื้อสัตว์ ให้เรียกบิดามารดาว่า คุณพ่อคุณแม่ ไม้ให้ลักขโมย ปรากฏว่าชาวบ้านหมากแก้วเลื่อมใสพระภิกษุเหล่านี้เป็นอันมาก

ดังนั้น พระภิกษุทั้ง 3 และลูกศิษย์ได้ตั้งตัวเป็นเจ้าผู้มีบุญ เช่น พระภิกษุบุญมา ตั้งตัวเป็นพระประเสริฐและติดเด็กตั้งคนเป็นเจ้าผ้าตีนแดง นายสายทองตั้งคนเป็นเจ้าหน่อเลไล เชื้อสายเจ้าเมืองเลไล หรือเซโหลมาก่อน ซึ่งล้วนแต่มีอธิการในตัวเองด้วยกันทั้งนั้น ต่อมาเจ้าผู้มีบุญได้ประชุมปรึกษากันที่จะตั้งตัวเป็นใหญ่โดยจะยึดเมืองโคเมืองหนึ่งทำการปกครองโดยใช้วิธีการปลุกเร้าอารมณ์ให้ชาวบ้านร่วมขบวนการด้วย และมีการทำพิธีอัญเชิญพระศรีอาริยเมตไตร้เข้าทรงผู้มีบุญด้วย เพราะพวกเจ้าผู้มีบุญได้ประกาศไว้ก่อนว่า พระศรีอาริยเมตไตร้จะมาเกิดที่วัดโนนทราย ซึ่งจะเป็นยุคที่ไม่มีเจ้ามีนาย ไขไม้กลายเป็นเงินเป็นทอง แผ่นดินเป็นตาผ้า แผ่นผ้าเป็นใยแมลงมุม มีผู้ที่ถูกเข้าทรงมากที่สุด คือติดเด็ก ซึ่งการทำพิธีอัญเชิญพระศรีอาริยเมตไตร้เป็นการผ่านทางพิธีเรียกของเจ้าผู้มีบุญ ซึ่งใช้กลอนลำร้องปลุกสำนึกทางด้านขนชาติของพวกชาวบ้านมาก สำหรับกลอนลำที่อาจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้ไปสัมภาษณ์ชาวบ้านมานั้น สรุปผลได้ความว่า

เจ้าผู้มีบุญทำลานว่า บ้านหนองหมากแก้วจะเจริญรุ่งเรืองจนกลายเป็นเมือง และเวียงจันทน์จะฟื้นคืนใหม่และยิ่งใหญ่กว่าเดิม เจ้าผู้มีบุญและชาวบ้านได้ฝันถึงสังคมที่สมบูรณ์ พูนสุขทางด้านวัตถุ และเป็นอิสระจากการปกครองของไทย โดยปลุกกระดมชาวบ้านในการร้องกลอนลำ

สำหรับกรณีเจ้าผู้มีบุญและชาวบ้านที่ต้องการให้ล้มระบบเดิมที่ปกครองกันมาไม่ให้มีเจ้านาย เพราะมีความเชื่อว่า พระศรีอาริยเมตไตร้จะลงมาเกิดแล้ว

ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2467 หัวหน้าเจ้าผู้มิญญูทั้งหลายกับชาวบ้านประมาณ 50-60 คน มีอาวุธปืน คาบ และฉ้อน กำหนดการตกลงจะยึดอำเภอวังสะพุงก่อนแล้วจะยึดเมืองเลยต่อไป จุดมุ่งหมายเพื่อขับไล่เจ้าหน้าที่ปกครองออกจากที่ว่าการอำเภอและยึดตัวอำเภอเป็นของเจ้าผู้มิญญูและยังได้ประกาศให้ประชาชนมาขึ้นกับพวกเขาแทนที่จะขึ้นกับรัฐบาล ถ้ามาขึ้นกับเขาก็ไม่ต้องเสียส่วยให้รัฐบาลที่เก็บปีละ 4 บาท ให้ส่งผ้าขาวปีละหนึ่งจวแทนเหมือนสมัยที่เสียส่วยแก่เวียงจันทน์ แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองทางอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ได้ทราบกิตติศัพท์เรื่องที่ว่าพวกนี้จะคิดขบถต่อบ้านเมืองมาก่อนแล้วจึงได้ส่งกำลังเจ้าหน้าที่ไปจับกุมพวกเจ้าผู้มิญญู แต่เจ้าผู้มิญญูไม่ยอมให้จับและได้ตะโกนกล่าวหาทางราชการว่า ขูดรีดภาษีส่วยจากคนยากจนปีละ 4 บาท ประชาชนทั่วไปไม่มีเงินจะเสีย ทางราชการจึงยกกำลังตำรวจมาปราบกำลังของเจ้าผู้มิญญู พวกเจ้าผู้มิญญูจึงดอยไปตั้งที่มั่นที่บ้านหนองหมากแก้วใหม่ และอีก 3 วันต่อมาเจ้าผู้มิญญูก็ยกกำลังกลับมาใหม่ประมาณ 400-500 คน มาหยุดที่บ้านหนองปลาแดก การที่ชาวบ้านยกกันมาเป็นจำนวนมากครั้งนี้ เพราะเจ้าผู้มิญญูได้ป่าวประกาศว่า ที่ลำหนองปลาแดกจะมีเมืองใหญ่ มีเงิน 3 บาทครึ่ง และทองคำอีก 3 บาทครึ่ง พวกชาวบ้านก็เลยอยากได้ ก็เลยพากันมามากมายพอดีเจ้าหน้าที่ตำรวจและอำเภอได้ตามจับเจ้าผู้มิญญูได้ อาจารย์บุญมากทรรณมาก และเขาได้กล่าวกับเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมว่า เขาทำการครั้งนี้เพื่อให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขให้พ้นจากการเสียภาษีส่วยปีละ 4 บาท เพราะชาวบ้านทั่วไปไม่มีจะเสีย เจ้าหน้าที่ไม่ควรจะทารุณพวกเขา ซึ่งพวกเจ้าผู้มิญญูถูกจับกุมและลงโทษหัวหน้าผู้มิญญูถูกจำคุก 3 ปี ส่วนคนอื่นก็โทษลดน้อยลงตามส่วน ทุกวันนี้อิทธิพลคำสอนของเจ้าผู้มิญญูยังหลงเหลืออยู่ที่บ้านหนองหมากแก้วและหมู่บ้านใกล้เคียง ทุกเช้า-เย็นจะมีเสียงสวดมนต์ไหว้พระตามบ้านเรือน ลูก ๆ ยังคงเรียกบิดามารดาว่า คุณพ่อคุณแม่ ตามคำสอนของพระภิกษุบุญมา การลักเล็กขโมยน้อยก็มีน้อยมากในหมู่บ้านแห่งนี้

2.2.4 สภาพทั่วไปของสวนหินผางาม

2.2.4.1 ลักษณะธรณีวิทยาและธรณีฐานของสวนหินผางาม

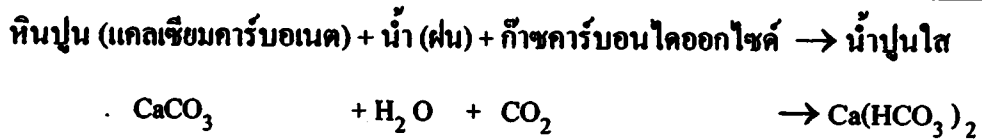
บริเวณตำบลปวนพูน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีลักษณะพื้นที่ป่าหินและพันธุ์ไม้คล้ายกับเมืองกุหลาบหมิง ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน เรียกว่า “สวนหินผางาม” มีการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน

สวนหินผางาม ตั้งอยู่ที่พิกัดภูมิศาสตร์ประมาณละติจูด $17^{\circ} 05'$ เหนือ และลองจิจูด $101^{\circ} 45'$ ตะวันออก ลักษณะเด่นเป็นพื้นที่หินปูนหรือคาร์สต์ (Karst Topography) หินปูนที่สวนหินผางาม จัดอยู่ในหน่วยหินอีเลิร์ต (E-Leart Formation) ชุดหินราชบุรี (Ratburi Group) ที่มีอายุอยู่ในยุคเพอร์เมียน (Permian Period) มหายุคพาเลโอโซอิก

(Paleozoic Era) มีกำเนิดโดยการสะสมตัวของแร่แคลไซต์ (Calcite ; CaCO_3) ที่เกิดจากการตกตะกอนทางเคมีในทะเลเมื่อ 280 ถึง 230 ล้านปีที่ผ่านมานี้ ภายหลังจากเมื่อแผ่นดินบริเวณนี้ถูกยกตัวขึ้นในช่วงปลายยุคเพอร์เมียนและต้นยุคไทรแอสซิก (Triassic Peroid) ตะกอนที่แข็งตัวเป็นหิน (Lithification) เนื่องจากเนื้อสารแคลเซียมคาร์บอเนตตกตะกอนทางเคมี (Calcium Carbonate ; CaCO_3) มีสภาพเป็นแท่งหิน โพรงหิน และถ้าที่สวขงามและแปลกตาน่าพิศวง

กระบวนการที่ทำให้เกิดแอ่งหรือหลุมขุบและถ้ำบริเวณที่เกิดจากการที่น้ำฝน ซึ่งมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ละลายอยู่เข้าไปทำปฏิกิริยาเคมีละลายเนื้อหินปูนให้ไหลลงสู่เบื้องล่างกลายเป็นธารน้ำที่ไหลลงที่ต่ำ ในฤดูฝนจะเห็นชัด และน้ำจะมุดดินหายลงไป ธารน้ำใต้ดินอาจไหลไปรวมกันและกำเนิดเป็นธารน้ำคกต่าง ๆ ได้ และบริเวณสวนหินผางามยังพบลักษณะคังกล่าวที่ "น้ำคกเพียงดิน" ซึ่งน้ำจะไหลลงห้วยปวนเข้าเป็นธารสาขาของแม่น้ำเลย

กระบวนการที่น้ำและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไปทำปฏิกิริยากับหินปูนและละลายเนื้อหินไป จึงเรียกรวมวิธีนี้ว่า คาร์บอเนชัน (Carbonation)

ธรณีสัณฐานที่พบบริเวณสวนหินผางาม

1. ภูมิภาพแบบป่าช้าหิน (Lapies) มีลักษณะเป็นก้อนหินมนหรือแหลมอยู่บริเวณเชิงเขาหินปูนหรือบริเวณที่ราบหินปูน
 2. ถ้ำ (Cave) มีลักษณะเป็นโพรงขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำและช่วงเวลาการเกิด ภายในน้ำมักพบหินย้อยรูปแบบต่าง ๆ หินงอกและเสาหินย้อย
 3. ธารลอด เป็นธารน้ำใต้ดินที่ไหลผ่านโพรงหินอยู่ใต้ถ้ำหรือธารน้ำที่มุดลอดออกมาจากเขาหินปูน เมื่อไหลผ่านพื้นที่ที่ลคหล่นจึงเรียก น้ำคกเพียงดิน อาจจะมีลักษณะอื่น ๆ อีก ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาภาคสนามเพิ่มเติม
- อีก

นอกจากความสวยงามของภูมิประเทศแบบต่าง ๆ ของหินปูนแล้ว ที่สวนหินผางามยังมีป่าไม้ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ไม้ที่ช่วยประดับให้สวนหินสวยงาม ได้แก่ ต้นปรงอายุเกินร้อยปี ต้นจันทร์ผา รวมทั้งพืชสมุนไพรอีกนับร้อยชนิด ซึ่งจำเป็นอาศัยการศึกษา

ภาคสนามเพิ่มเติม เช่นเดียวกัน

2.2.4.2 สภาพทางนิเวศวิทยา

นอกจากลักษณะทางธรณีสัณฐานแล้ว บริเวณสวนหินผางามยังมีด้านสภาพนิเวศวิทยาอีกหลายอย่างจากการสำรวจของสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่ามีพันธุ์ไม้ประมาณ 129 ชนิด นกประมาณ 29 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานประมาณ 33 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ประมาณ 18 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ประมาณ 21 ชนิด และปลาประมาณ 10 ชนิด (สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544, หน้า 46-47) ภายในเทือกเขาที่เป็นสวนหินผางามนั้นมีถ้ำมากกว่า 400 ถ้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหุบเขาป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณมากกว่า 70 แห่ง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์พืชสมุนไพรหายากมากกว่า 1,000 ชนิด นอกนั้นยังมีน้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกตลอดปีจำนวน 3 แห่ง (องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน, ม.ป.ป.)

2.2.4.3 พัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยว

เดิมสวนหินผางามตั้งอยู่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูค้อ-ภูกระแต ต่อมาได้รับการจัดตั้งเป็นวนอุทยานตามคำสั่งกรมป่าไม้ที่ 959/2545 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 (กรมป่าไม้, 2545) ให้เป็นวนอุทยานผางาม มีพื้นที่ประมาณ 7,450 ไร่ อยู่ในความควบคุมดูแลของวนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน ได้เข้าไปทำประโยชน์เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สวนหินผางามอยู่ทางทิศใต้ของตำบลปวนพูน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง โดยบุคคลต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของบ้านที่ของรัฐ จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องบางส่วนพอจะฉายภาพพัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2522 นายวัฒนา วงศ์ศิริ เกษตรอำเภอภูกระดึง ซึ่งได้ย้ายมาจากจังหวัดชุมพรได้มาซื้อที่ดินทำไร่ที่บ้านผางาม และได้แนะนำชาวบ้านว่า ควรปรับปรุงบริเวณสวนหินผางามในปัจจุบันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปี พ.ศ. 2525 นายวัฒนา วงศ์ศิริ ได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังการไฟฟ้าจังหวัดเลย ให้ขยายสายไฟฟ้าจากบ้านปวนพูนเข้าสู่บ้านสวนห้อม ผางาม ผาฝ้าย และผาห้วย

ปี พ.ศ. 2529-2530 นายชีวิน สุทธิสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ขณะนั้นได้เดินทางมาเยี่ยมราษฎรเขตตำบลปวนพูน พร้อมด้วยนายปริญญา ปานทอง นายอำเภอภูกระดึง ราษฎรได้รายงานให้ทราบว่ามีน้ำตกสวยงาม ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปบริเวณเทือกเขา นายชีวิน

สุทธีสุวรรณ ได้ของบสนับสนุนการสร้างถนนลูกรังจากเส้นทางสายหลักเข้าสู่บริเวณน้ำตกจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย (นายสุรัตน์ ทิมสุวรรณ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดขณะนั้น) และได้ตั้งชื่อน้ำตกว่า น้ำตกชั้นชีวิน และถนนสายที่ตัดใหม่ชื่อว่า ถนนสุทธีสุวรรณ ปัจจุบัน คือถนนแยกเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวจากถนนสายหลักหนองหิน-ผาห้วย และบริเวณผาเรือนหรือสวนธรรมอัครมยคาราม ราษฎรได้ใช้บริเวณนี้เป็นที่เผาศพ ต่อมาได้มีการร้องขอไม่ให้ใช้และได้ปรับปรุงเป็นลานเอนกประสงค์ ชื่อว่า ลานสิงหจรรวรกุล โดยได้ทำการเปิดถนนและน้ำตกในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2530 และเป็นปีที่ราษฎรบริเวณนี้เริ่มมีไฟฟ้าใช้

ประมาณปลายปี 2536 มีพระเดินทางมาปฏิบัติธรรมและพัฒนาขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมใช้ชื่อว่า อัครมยคาราม หลังจากนั้นได้มีประชาชนเดินทางเข้าไปทำบุญและร่วมปฏิบัติธรรมบริเวณดังกล่าวเพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเลย แต่ละท่านที่มาดำรงตำแหน่งในจังหวัดเลย และมองเห็นว่าบริเวณนี้มีภูมิทัศน์สวยงาม แปลกตา น่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย ปี 2537-2538 ได้มีความพยายามสำรวจพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งโดยเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และพบว่าเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวบริเวณนี้แล้ว ปรากฏร่องรอยนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเข้าไปทำลายสภาพแวดล้อม ได้แก่ การทิ้งขยะ การนำสมุนไพรและต้นไม้หายาก ออกนอกพื้นที่ การขูดหินเป็นร่องรอยหรืออักษร เป็นคัน การพัฒนาสวนหินผางามใน พ.ศ. 2537-2539 ไม่เกิดความต่อเนื่องและงบประมาณจำกัด รวมทั้งความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการได้

ปี พ.ศ. 2540 วันที่ 1 มิถุนายน 2540 กิ่งอำเภอหนองหินได้แยกออกจากอำเภอภูกระดึง จำนวน 3 ตำบล คือ หนองหิน ปวนพู่ และตาคำ โดยมีนายรัชชัช วีระกุล เป็นปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอคนแรก ก่อนเดินทางมารับตำแหน่ง 2 สัปดาห์ นายรัชชัช วีระกุล ได้นำครอบครัวที่ชาวรมบริเวณสวนหินผางามและมีความประทับใจเมื่อมาดำรงตำแหน่ง ได้เสนอแนวคิดที่จะพัฒนาสวนหินแก่หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอและราษฎรในพื้นที่ ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีและนายรัชชัช วีระกุล เคยไปเที่ยวที่คุนหมิง ประเทศจีน มาก่อนจึงได้ให้ตั้งชื่อว่า คุนหมิงเมืองไทย และในปี พ.ศ. 2540 กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พิจารณาเห็นว่า การท่องเที่ยวน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ ประกอบกับรัฐบาลได้กำหนดคนโยบาย ปี พ.ศ. 2541-2542 เป็นปีการท่องเที่ยวของไทย (Amazing Thailand) ในที่สุดทางราชการและประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันพัฒนาจนสามารถเปิดสวนหินผางามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเป็นทางการในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีการจัดตั้งศูนย์และหน่วยบริการนักท่องเที่ยวให้ประชาชนใน

หมู่บ้านสมัครเข้ารับการอบรมเป็นผู้นำเที่ยวรุ่นแรก 28 คน มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและทางเดินเท้า จัดสร้างร้านค้า ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่จอดรถ ฯลฯ ในระยะเวลาเพียงสองปีเศษ สวนหินผางามจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้รู้จักมากขึ้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมมากขึ้นเรื่อยๆ และสร้างรายได้ให้ชุมชนมากขึ้น ดังข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลจำนวนคณะนักท่องเที่ยวและรายได้ในเขตสวนหินผางาม จังหวัดเลย

ปี พ.ศ.	จำนวนคณะนักท่องเที่ยว	รายได้ (ประมาณ) (บาท)
2541	2,381	238,100
2542	4,012	401,200
2543	3,354	335,400
2544	4,801	480,100
2545	6,175	617,500
2546	2,280	228,000

ที่มา (องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน, 31 พฤษภาคม 2546)

ปัจจุบันถือว่าสวนหินผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในและต่างประเทศ

2.2.4.4 สภาพการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐาน

1) การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การถือครองที่ดินของประชาชนโดยรอบบริเวณสวนหินผางามจะมีเอกสารสิทธิ์ คือ นส.3 ก. ซึ่งปัจจุบันเป็น นส.3 ก. ครุฑเขียว ซึ่งส่วนมากทางราชการจะออกให้บริเวณพื้นราบและบริเวณหมู่บ้าน ได้สอบถามประชาชน ปรากฏว่าทางราชการได้ออกเอกสารสิทธิ์ตั้งแต่ปี 2522 และมีพื้นที่บางส่วนของยังเป็น สทก. คือบริเวณเนินเขาและลึกเข้าไปในเขตป่า (บริเวณบ้านผาหาวาย)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนมากประชาชนจะปลูกข้าวโพดและเปลี่ยนมาทำไร่ฮ้อยในปี 2536 เนื่องจากการตั้งโรงงานน้ำตาลที่อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และมีการปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ ตลอดจนการปลูกยางพาราและทำไร่ถั่วในพื้นที่ยางบางส่วน

2) การตั้งถิ่นฐานของประชาชนรอบสวนหินผางาม บ้านผาหาว

หมู่ที่ 3

เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ของอำเภอภูกระดึง ซึ่งมีอยู่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านศรีฐาน อำเภอภูกระดึง และบ้านเพิ่ม อำเภอผาขาว บ้านผาหาว ประชาชนเป็นคนพื้นเพดั้งเดิมของจังหวัดเลย ดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายพออยู่พอกินใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รักสงบ ดำรงชีพโดยการทำไร่ข้าวโพดและเก็บหาของป่าบริเวณรอยต่ออุทยานแห่งชาติภูกระดึง ความสัมพันธ์จะอยู่ในระบบเครือญาติ

บ้านผาฝ้าย หมู่ที่ 11 พื้นเพเดิมเป็นประชาชนที่อพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี เข้ามาอยู่ประมาณปี 2516-2517 ซึ่งบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นแปลงสัมปทานป่าไม้ในขณะนั้น เมื่อมีการตัดไม้ใหญ่ออก ราษฎรก็อพยพเข้ามาแทนที่และอาศัยอยู่จนปัจจุบันเดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านผางาม ราษฎรในหมู่บ้านมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน เนื่องจากเป็นเครือญาติกันและย้ายมาจากที่เดียวกัน

บ้านผางาม หมู่ที่ 10 พื้นเพเดิมเป็นประชาชนที่อพยพมาจากจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา อุครธานี อุบลราชธานี และจังหวัดเลย บางส่วน (ซึ่งอยู่บริเวณคุ้มทางเหนือ) ลักษณะการย้ายเข้ามาอยู่จะเหมือนบ้านผาฝ้าย คือจับจอง จากแปลงสัมปทานป่าไม้ ราษฎรกลุ่มนี้จะนำวิถีชีวิตและประเพณี ตลอดจนการดำรงชีวิตมาจากถิ่นเดิมมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงมีความแตกต่างจากชาวเลย

บ้านสวนห้อม หมู่ที่ 4 พื้นเพเป็นประชาชนมาจากบ้านปวนพุดและบ้านหนองหมากแก้ว ซึ่งขึ้นมาล่าสัตว์แล้วตั้งหมู่บ้านขึ้นและมีบางส่วนมาจากอุครคิด้ ซึ่งเรียกว่า ลาวอุครคิด้ (คนอุครคิด้ที่พูดภาษาอีสาน) วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของราษฎรในหมู่บ้านนี้เหมือนคนเลยโดยทั่วไป

ส่วนหมู่ที่ 1 (บ้านปวนพุด) หมู่ที่ 13 (บ้านจอมทอง) และหมู่ที่ 15 (บ้านทุ่งโพธิ์) ส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดเลยโดยกำเนิด

2.3 ภาวะความรู้ ผลการศึกษาหรือภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม พิจารณาตามองค์ประกอบหลัก 4 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ (1) ด้านพื้นที่ (2) ด้านการจัดการ (3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมมีข้อมูลดังนี้

2.3.1 ด้านพื้นที่

ตั้งอยู่ในเขตตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ในเขตหมู่ที่ 1 (บ้านปวนพุก) หมู่ที่ 4 (บ้านสวนหอม) หมู่ที่ 10 (บ้านผางาม) หมู่ที่ 11 (บ้านผาฝ้าย) หมู่ที่ 13 (บ้านลอมทอง) และหมู่ที่ 15 (บ้านทุ่งโพธิ์) โดยภาพรวมเป็นบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาหินปูนขนาดเล็กมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 750 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,000 ไร่ ลักษณะทางธรณีวิทยา กำเนิดในยุคเพอร์เมียน (Permian Period) มหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic Era) คือมีอายุประมาณ 230-280 ล้านปี จึงผ่านกระบวนการสึกกร่อนตามธรรมชาติ โดยตัวการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้สภาพที่ปรากฏมีลักษณะขรุขระสวยงามและแปลกตาภายในเทือกเขามีถ้ำจำนวนมากกว่า 400 ถ้ำ สภาพป่าไม้เป็นป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณมากกว่า 70 แห่ง ซึ่งทำให้มีความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้และสมุนไพรมากกว่า 1,000 ชนิด นอกนั้นยังมีน้ำตกสวยงามไหลตลอดปีจำนวน 3 แห่ง ด้วยลักษณะธรรมชาติดังกล่าว จึงทำให้สวนหินผางามมีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบป่าเขาและธรรมชาติ เป็นสถานที่ที่เหมาะสมเป็นที่ท่องเที่ยวพักผ่อน ศึกษาธรรมชาติที่เด่นมากแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย

2.3.2 ด้านการจัดการ

ช่วงเริ่มแรกของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับอำเภอและจังหวัด คือปลัดอำเภอ หัวหน้ากิ่งหนองหิน ปลัดจังหวัดเลย และผู้ว่าราชการจังหวัดเลย

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย เป็นองค์กรบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม โดยมีคณะกรรมการการท่องเที่ยวสวนหินผางาม คณะกรรมการฯ มีทั้งหมด 7 คน มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมี 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (2) กลุ่มบริการรถอีแต๊ก (หรือรถไถเดินตาม) (3) กลุ่มร้านค้า (อาหาร ของที่ระลึก สมุนไพร ฯลฯ) ประธานคณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นประธาน โดยตำแหน่ง ปลัด อบต. ปวนพุก เป็นเลขานุการ มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและจังหวัดเลย เป็นที่เล็ง ส่วนที่จังหวัดเลยประสานช่วยเหลือส่วนใหญ่ในเรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพ

ในแง่ของการจัดเก็บรายได้นั้น อบต.ปวนพุก จัดเจ้าหน้าที่ดำเนินการ 2 ส่วนคือ

1) เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ 1 คน มีหน้าที่เก็บเงินจากนักท่องเที่ยวจากการนำเที่ยว กลุ่มละ 100 บาท เงินจำนวนนี้แบ่งให้ อบต. 30 บาท ให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเฉลี่ยกัน 70

2) เจ้าหน้าที่การเงินของ อบค. มีหน้าที่เก็บเงินค่าสถานที่จากร้านค้าต่าง ๆ
ร้านขนาดเล็ก ร้านละ 100 บาท ต่อปี ร้านขนาดใหญ่ร้านละ 300 บาท ต่อปี

อาคารสถานที่ในเขตสวนหินผางาม มีทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร อาคารหลักที่
ศูนย์บริการท่องเที่ยวสวนหินผางาม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
มี 3 หลัก คือ (1) อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งเป็นสำนักงานที่ให้นักท่องเที่ยวติดต่อขอใช้
บริการนำเที่ยว และจัดนิทรรศการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (2) อาคารอนุสรณ์ประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์
เดิมต้องการใช้เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า แต่พ่อค้าแม่ค้าไม่ใช้เพราะอยู่ห่างจาก
เส้นทางนักท่องเที่ยว ปัจจุบันปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ ทราบว่า อบค. จะพัฒนาเป็นห้องประชุม (3)
บ้านพักรับรอง 1 หลัง เคยให้อาสาสมัครอาสาสมัครไปเป็นบ้านพัก ปัจจุบันอาสาสมัคร
กลับอาสาสมัครไปแล้ว บ้านรับรองหลังนี้จึงปล่อยไว้เฉย ๆ เช่นเดียวกัน ขณะนี้ อบค. ป่วนทุได้
สร้างที่จำหน่ายสินค้าบริเวณด้านซ้ายมือก่อนเข้าสวนหินผางาม จำนวน 20 หลัง โดยใช้
งบประมาณกองทุนตำบลละหนึ่งล้านบาท เพื่อเคลื่อนย้ายร้านค้าจากบริเวณสวนธรรมไภโยที่อยู่
สร้างใหม่ และจะพัฒนาบริเวณสวนธรรมให้เป็นสวนหย่อม อาคารร้านค้าต่าง ๆ 2 ข้างเส้นทาง
เป็นร้านที่ก่อสร้างขึ้นอยู่อย่างง่าย ๆ ใช้วัสดุอุปกรณ์ภายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หญ้า ฯลฯ จึงไม่
ค่อยมั่นคงนัก มีเพียงบางร้านที่มีลักษณะถาวร เช่น ร้านกลุ่มแม่บ้าน ร้านอาร์.เอส.พี.มินิซ้อป
เป็นต้น

2.3.3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

1) การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามหรือการเข้าถึง

(Accessibility)

การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวสวนหินผางาม มีหลายวิธีดังนี้

1. การเดินทางสู่จังหวัดเลย มี 4 วิธีคือ ทางรถยนต์ รถโดยสารประจำทาง
รถไฟ และเครื่องบิน

1.1 รถยนต์ การเดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ มี 2 เส้นทางคือ

เส้นทางที่ 1 จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหมายเลข 1 ผ่านจังหวัด
สระบุรี เข้าทางเส้นทางหลวงหมายเลข 21 ผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ ตรงเข้าทางหลวงหมายเลข
203 ผ่านอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า เข้าเขตจังหวัดเลยที่อำเภอด่านซ้าย ภูเรือ ถึงตัวจังหวัดเลย
รวมระยะทางประมาณ 521 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหมายเลข 1 ผ่านจังหวัด
สระบุรีแล้วเลี้ยวขวาไปยังอำเภอปากช่อง แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 201 ที่อำเภอสีคิ้ว
คำนูนทด จังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมือง แก้งคร้อ ภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อำเภอชุมแพ

จังหวัดขอนแก่น เขตอำเภอภูกระดึง ถึงอำเภอหนองหิน อำเภอวังสะพุง ก่อนถึงตัวจังหวัดเลย รวมระยะทางประมาณ 540 กิโลเมตร

1.2 รถโดยสารประจำทาง รถไฟ และเครื่องบิน

รถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพฯ รุดออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิต 2) มีหลายบริษัทเปิดให้บริการ ได้แก่ บริษัทขนส่งจำกัด บริการรถปรับอากาศและรถธรรมดา บริษัทแอร์เมืองเลยจำกัด บริการรถปรับอากาศ บริษัทภูกระดึงทัวร์จำกัด บริการรถปรับอากาศ และห้างหุ้นส่วนจำกัด ชุมแพทัวร์ บริการรถปรับอากาศ

รถไฟ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยรถไฟจากสถานีรถไฟหัวลำโพง อาจจะมาลงที่จังหวัดขอนแก่น จากนั้นต่อรถโดยสารประจำทางสายขอนแก่น-เลย ลงที่เขตเทศบาลตำบลหนองหิน แล้วค่อยต่อรถเข้าสวนหินผางาม หรืออาจจะมาลงที่จังหวัดอุดรธานี ต่อรถโดยสารประจำทางสายอุดรธานี-เลย ไปจังหวัดเลย หรือลงที่อำเภอวังสะพุง แล้วค่อยต่อรถโดยสารประจำทางลงเขตเทศบาลตำบลหนองหิน

เครื่องบิน มีสายการบินแอร์อินคัมน์ มีเที่ยวบินทุกวันพุธ สุุกร์ และวันอาทิตย์ กรุงเทพฯ-จังหวัด วันละ 1 เที่ยวบิน

1.3 การเดินทางจากจังหวัดอื่น ๆ มีเส้นทางอื่น ๆ ที่สามารถเดินทางไปจังหวัดเลยได้ ทั้งรถปรับอากาศและรถธรรมดาหรือเฉพาะรถธรรมดา ได้แก่ เส้นทางรถขอนแก่น-เลย อุดรธานี-เลย หนองคาย-เลย หล่มสัก-เลย เชียงใหม่-เลย พิษณุโลก-เลย เชียงราย-เลย นครราชสีมา-เลย และนครพนม-เลย เป็นต้น

2. การเดินทางสู่สวนหินผางาม

2.1 การเดินทางโดยรถยนต์จากจังหวัดเลย (หรือวังสะพุง) ตามเส้นทางเลย-ขอนแก่น (ถนนมะลิวัลย์) สู่อำเภอหนองหิน ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ถึงตลาดเขตเทศบาลตำบลหนองหินแล้วเข้าไปตามเส้นทาง รพช. สายหนองหิน-ผาหาว ระยะทางประมาณ 19 กิโลเมตร ถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสวนหินผางาม

2.2 ถ้าเดินทางจากอำเภอภูกระดึงตามถนนสายเลย-ขอนแก่น (ถนนมะลิวัลย์) สู่อำเภอหนองหิน ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตร ถึงตลาดเขตเทศบาลหนองหินแล้วเข้าไปตามเส้นทาง รพช. สายหนองหิน-ผาหาวตามเส้นทางเดิม

2.3 จากปากทางแยกระหว่างถนนมะลิวัลย์กับถนนสายหนองหิน-ผาหาว มีรถสองแถวประจำทางสายหนองหิน-ผาหาว ซึ่งผ่านสวนหินผางาม นอกจากนี้ยังมีรถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถสามล้อเครื่องรับจ้างที่สามารถบริการนักท่องเที่ยวได้ด้วย แต่ระยะทางประมาณ 19 กิโลเมตร การเดินทางด้วยวิธีนี้อาจไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

2) ลักษณะการท่องเที่ยว

ลักษณะการท่องเที่ยวในเขตสวนหินผางามมี 3 ลักษณะ คือ

1. การท่องเที่ยวโดยการเดินเท้า เพื่อชมจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในสวนหินผางาม โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น คิดค่าบริการ 100 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 1 กลุ่ม (ไม่เกิน 10 คน) ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 1 คน นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยบริการและประสานงานกับกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา ก่อนที่จะเดินทางเข้าไปเที่ยว เจ้าหน้าที่จะแนะนำข้อมูลต่าง ๆ โดยให้นักท่องเที่ยวดูจากป้ายนิเทศหรือนิทรรศการเกี่ยวกับสวนหิน ซึ่งส่วนใหญ่แสดงเป็นแผนที่ แบบจำลอง และภาพถ่าย ฯลฯ ลักษณะเส้นทางเดินเท้ามีความสะดวกสมควร บริเวณที่มีความต่างระดับไม่มาก ทางเดินจะทำด้วยซีเมนต์ผสมหินกรวดมน ช่วงที่เป็นภูเขาต้องปีนป่ายก็จะมีบันไดและทางเดินยกระดับที่สร้างด้วยคาน้ำขี้เหล็กระหว่างเส้นทางจะมีศาลาทรง 6 เหลี่ยมไว้เป็นจุดพักสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน ศึกษาหรือชมธรรมชาติ ทิวทัศน์ การท่องเที่ยวภายในสวนหินต้องใช้เวลาเดินประมาณ 1-2 ชั่วโมง

2. การท่องเที่ยวโดยรถอีแต็ก หรือรถไถเดินตาม หลังจากนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวชมศึกษาธรรมชาติภายในสวนหินผางามถึงจุดสุดท้ายหลังจากนั้นแล้ว จะมีรถอีแต็กคอยรับนักท่องเที่ยวกลับไปจุดเริ่มต้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คิดค่าบริการนักท่องเที่ยวคนละ 5 บาท หากนักท่องเที่ยวไม่ใช้บริการส่วนนี้ก็อาจจะเดินกลับโดยวิธีเดินเท้าก็ได้ นอกจากเส้นทางเดินเท้าและรถอีแต็กแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมจุดต่าง ๆ ได้ตามอัธยาศัย ไม่มีการเรียกค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ไม่ว่าค่าธรรมเนียมผ่านทางหรือค่าจอดรถ นักท่องเที่ยวอาจจะจับจ่ายใช้สอยกับการซื้ออาหาร เครื่องดื่มหรือของที่ระลึกได้ตามความต้องการของแต่ละคน ซึ่งร้านค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณสองข้างถนนด้านหน้าสวนหินผางาม จากบริเวณสวนหินผางาม นักท่องเที่ยวอาจจะเดินต่อไปชมน้ำตกเพียงดินหรือน้ำตกวิสุทธธาร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตบ้านผางาม ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 1-5 กิโลเมตร

3. การท่องเที่ยวที่ค้ำพักแรมหรือค้างคืน ตามปกติการท่องเที่ยวในเขตสวนหินผางามไม่ต้องค้างคืน เพราะใช้ระยะเวลาไม่มากในการเยี่ยมชมจุดต่าง ๆ ยกเว้นนักท่องเที่ยวต้องการเยี่ยมชมจุดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งมีอยู่หลายจุด แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง เช่น สวนสวรรค์ ซึ่ง อบต. ป่วนทุ กำลังพัฒนาเพิ่มเติม กรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการจะกางเต็นท์พักแรมให้นำเต็นท์มาเอง และติดต่อขออนุญาตเจ้าหน้าที่ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อน หรือถ้าจะพักริสอร์ทในหมู่บ้านซึ่งเป็นของเอกชนก็มี นอกจากนี้ยังมีที่พักแรมโฮมสเตย์ไว้คอยบริการด้วย ถ้าเป็นคณะใหญ่ต้องการพักที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้

คิดต่อ อนาคต. ป่วนทุ ล่วงหน้า เพื่อจะได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในการเตรียมสถานที่เนื่องจาก บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไม่มีบริการนี้โดยเฉพาะ

2.3.4 ด้านการมีส่วนร่วม

ในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามเกิดจากการ กระตุ้นของเจ้าหน้าที่ระดับนโยบายของจังหวัด คือผู้ว่าราชการจังหวัดเลขแต่ละท่านช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 ในระดับท้องถิ่นเริ่มจากความพยายามประสานของปลัดอำเภอหัวหน้ากิ่งอำเภอ หนองหินที่พยายามประสานบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ และวางรูปแบบเพื่อพัฒนาเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสร้างความเข้าใจในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน จน สามารถประกาศเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นและองค์การบริหารส่วนตำบลปวนทุเป็นผู้ดำเนินการ หรือบริการจัดการ

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อยประกอบด้วยบุคคลหรือ หน่วยงาน 3 กลุ่ม คือ

1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเลข ปลัดจังหวัดเลข ปลัดอำเภอหัวหน้ากิ่งอำเภอหนองหิน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปวนทุ กำนันและ ผู้ใหญ่บ้านตำบลปวนทุโดยให้การสนับสนุน ส่งเสริมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนดำเนินการให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวขึ้น

2) นักวิชาการจากหน่วยงานหรือสถาบัน นักวิชาการจากหน่วยงานหรือ สถาบันหลายแห่งได้มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 5 จังหวัดอุดรธานี และสำนักงานสาธารณสุข อาจารย์ และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏ เลข อาจารย์จากโรงเรียนหนองหินวิทยาคม และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เจ้าหน้าที่จาก สำนักงานป่าไม้จังหวัดเลขและสำนักงานเกษตรจังหวัดเลข และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฯลฯ โดยได้ เข้าจัดอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กลุ่มแม่ค้า รวมทั้ง การรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ที่ผ่านมามีรายงานวิจัยในพื้นที่นี้อยู่บ้าง จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่าใน ปี 2544 ภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี นักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบัน ราชภัฏเลข ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน พื้นที่นี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน 3 ด้าน คือด้านการ จัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว และด้านการ ลงทุนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่าด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นประชาชนมีส่วนร่วม ในการแบ่งเขตพื้นที่ใช้สอยภายในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ด้านการให้ความรู้และสร้าง

จิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้ารับการอบรมสัมมนามากที่สุด และด้านการลงทุนในแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากที่สุด โดยภาพรวม ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวมากที่สุด ในอนาคต อบค.ปวนพุก ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และผลจากการมีส่วนร่วมทำให้มีการกระจายรายได้แก่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด

2.3.5 ปัญหาต่าง ๆ ในเขตสวนหินผางาม

1) ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

(1) ปัญหาการพังทลายของหน้าดิน การพังทลายของหน้าดินเกิดจากน้ำและลม อาจเนื่องจากปริมาณน้ำฝนในช่วงฤดูฝน ทำให้น้ำกัดเซาะผิวหน้าดินในเขตสวนหินผางาม ปัจจุบันยังมีถนนหรือสิ่งก่อสร้างบางแห่งถูกน้ำกัดเซาะและพื้นผิวดินพังทลาย

(2) ปัญหาต่อระบบการไหลของน้ำและลำธาร ตามข้อมูลธรณีวิทยาระบุว่า เขตสวนหินผางามมีการไหลเวียนของน้ำใต้ดินอยู่ บริเวณพื้นผิวดินชั้น ๆ จะมีการปล่อยของเสีย เช่น สารเคมี หรือสารอินทรีย์ ฯลฯ ทำให้ของเสียเหล่านี้ซึมผ่านชั้นดินลงไปสู่น้ำใต้ดินได้โดยง่าย ทำให้คุณภาพของน้ำใต้ดินที่นำมาใช้ลดคุณภาพลง และยังคงคุกคามสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ใต้ดินอีกด้วย บริเวณสวนหินผางามยังมีธารน้ำไหลผ่านพื้นผิวหน้าดินตลอดปี น้ำได้พัดพาเอาสารพิษต่าง ๆ ลงสู่ลำธาร ทำให้คุณภาพของน้ำลดลงและยังเป็นการทำลายที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์น้ำ นอกจากนั้นยังมีปัญหาในแง่ที่ว่า ปริมาณฝนที่ตกมีผลต่อปริมาณน้ำใต้ดิน ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นด้วย ทำให้มีปัญหการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง คือน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ

(3) ปัญหาไฟป่า มีชาวบ้านบางกลุ่มเผาป่า เพราะต้องการนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์หรือเผาหญ้าคลุมดินเพื่อการเพาะปลูก การเผาป่าเช่นนี้บ่อยครั้งที่เกิดไฟลุกลามเผาไหม้ต้นไม้และพืชอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้

(4) ปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ท้องถิ่นอยู่หลายประเภทและมีหมักค้ำอยู่ด้วย นอกนั้นยังมีสัตว์ปีกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ยังมีการยิงนกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเพื่อใช้เป็นอาหารหรือเพื่อการค้าขายของประชาชนในท้องถิ่นอยู่

(5) ปัญหาเกี่ยวกับพืชท้องถิ่น ประชาชนนำพืชหรือพันธุ์ไม้จากเขตสวนหินผางามไปใช้ประโยชน์ เช่น อาหาร ยา อุปกรณ์เพื่อการก่อสร้าง เชื้อเพลิงหรือเครื่องประดับ

(6) ปัญหาเกี่ยวกับการวิจัยและติดตามผล เขตสวนหินผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่กว้างใหญ่ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ระบุถึงสถานะแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ติดตามและประเมินผลการจัดการ

แหล่งท่องเที่ยว

(7) ปัญหาการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีการเตรียมการเพื่อลดการคุกคามต่อสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม

2) ปัญหาเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว

(1) ป้ายจราจรหรือป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม จึงทำให้การจราจรไม่สะดวกเท่าที่ควรจะเป็น

(2) จำนวนกิจกรรมท่องเที่ยวยังมีน้อย ยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว และเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหน่วยบริการข้อมูลหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ภายในศูนย์มีห้องโถงขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับการประชุมหรือนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ได้ ปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์น้อย อาคารอีกหลังหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ ๆ ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์นอกจากจะใช้ประชุมในบางโอกาส

(4) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังน้อย เนื่องจากมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังมีความสามารถในการให้ความรู้ที่น้อย

(5) โอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจากการว่าจ้างหรือการขายสินค้ายังน้อย ยังไม่เพียงพอทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ

3) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

(1) ในบางฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล เช่น สงกรานต์ วันปีใหม่ ฯลฯ มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาก แต่มัคคุเทศก์ท้องถิ่นไม่เพียงพอ

(2) ผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ที่ผ่านมาได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นจากสถาบันราชภัฏเลย และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรจะได้รับการอบรมเพิ่มเติมอีกอย่างต่อเนื่อง

(3) ยังมีการใช้ประโยชน์จากอาคารสิ่งปลูกสร้างน้อย ถนน ลานจอดรถ และเส้นทางต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวหลายส่วนยังไม่สมบูรณ์

(4) ยังมีปัญหาต่อไปนี้

- น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค ไม่เพียงพอ
- ไม่มีแหล่งน้ำบำบัดน้ำเสีย ขยะหรือสิ่งปฏิกูล
- ไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง

- ไม่มีการสื่อสารโทรคมนาคมกับนักท่องเที่ยวในระหว่างเดิน
เยี่ยมชมจุดต่าง ๆ (เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)

บทที่ 3

รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม

3.1 การศึกษาบริบทชุมชน

3.3.1 ชื่อกิจกรรม การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

3.3.1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาบริบทชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ข้อมูลเอกสาร

3.3.1.2 วิธีดำเนินการ รวบรวมเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชน คือในพื้นที่ตำบล ปวนพูน และบริเวณสวนหินผางาม ได้แก่ กขช 2 ค จปฐ.2 แผ่นพับ แผนที่ รายงานวิจัย ฯลฯ

3.3.1.3 ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม ได้ข้อมูลเอกสารจำนวนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประมวลบริบทชุมชน

3.3.2 ชื่อกิจกรรม การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.3.2.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาบริบทชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มเติม โดยใช้ข้อมูลภาคสนาม

3.3.2.2 วิธีดำเนินการ ใช้การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเขตตำบลปวนพูน กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

3.3.2.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ และคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

- 1) นายรัชชัย วีระกุล
- 2) นายมงคล บัณฑิตเอก
- 3) นายพรต ภูภักดิ์
- 4) นายรพีสิทธิ์ ทิมพิพัฒน์
- 5) นายธนวัฒน์ สวรรษาธิปไตย
- 6) นายพิชัย กิตติพันธุ์วรกุล
- 7) นายเหมื่อน มุ่งลือ

3.3.2.4 สถานที่/เวลาที่ทำการสัมภาษณ์บุคคลบางส่วนที่เคยอยู่ในพื้นที่และปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองหินและ

ในเขตตำบลปวนพุกและในเขตแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม รวมทั้งบางส่วนย้ายไปบริหารการจังหวัดอื่นแล้ว

3.3.2.5 ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม ได้ข้อมูลจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามเกี่ยวกับที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ ศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว ประวัติชุมชน และการตั้งถิ่นฐาน ใช้ข้อมูลนี้ประมวลรวมกับข้อมูลเอกสาร

3.2 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว

3.2.1 ชื่อกิจกรรม การจัดเวทีประชุม

3.2.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว

3.2.3 วิธีดำเนินกิจกรรม

3.2.3.1 ชั้นเตรียมการ

1) เตรียมกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ผู้นำชุมชน ได้แก่ สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มรถอีแต๋น กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการค้าขาย โดยใช้วิธีการพบปะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ แล้วจัดส่งหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุมอย่างเป็นทางการ

2) เตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และทีมวิจัยที่จะดำเนินการในฐานะวิทยากร

3.2.3.2 ชั้นการประชุม ในการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค SWOT มีกระบวนการ 3 ขั้นตอนคือ

- 1) ชี้แจง ทบทวน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ
- 2) การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ตามลำดับ
- 3) สรุปผลการประชุม

3.2.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ดูภาคผนวก)

3.2.4.1 สมาชิก อบต. จำนวน 22 คน

3.2.4.2 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน

3.2.4.3 มัคคุเทศก์ จำนวน 4 คน

3.2.4.4 กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 คน

3.2.4.5 กลุ่มรถอีแต๋น จำนวน 1 คน

3.2.4.6 บุคลากร อบต. จำนวน 2 คน

3.2.4.7 ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 3 คน

3.2.4.8 บุคคลที่สนใจ จำนวน 3 คน

3.3.5 สถานที่/เวลาที่ทำกิจกรรม ในการจัดประชุมครั้งนี้ใช้สถานที่ศูนย์บริการ
ท่องเที่ยวบ้านผางาม ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว โดยดำเนินการประชุมในวันที่ 6
มีนาคม 2546 ตั้งแต่เวลา 08.30-17.00 น.

3.3.6 ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

3.3.6.1 ด้านวิชาการ

1) ทำให้ทราบปัญหา เงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม

2) เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นสมาชิก อบต. ทำให้การ
แสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ยังไม่กล้าแสดงออกอย่างเต็มที่

3.3.6.2 ด้านชุมชน

1) ชุมชนมีความต้องการยินดีให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปสนับสนุน
พัฒนา อบรม กลุ่ม/องค์กรชาวบ้าน เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปด้วย

2) ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน และต้องการให้จัดเวทีประชุมลักษณะนี้
บ่อย ๆ

3.3 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว

3.3.1 ชื่อกิจกรรม การสัมภาษณ์กลุ่ม

3.3.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อวิเคราะห์ปัญหา เงื่อนไขและปัจจัย
ในการจัดการท่องเที่ยว

3.3.3 วิธีดำเนินกิจกรรม มาสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการค้า (ร้านค้า) เนื่องจากช่วง
ทำ SWOT ยังมีตัวแทนจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าน้อย กลุ่มนี้เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวมากและอยู่ใน
พื้นที่ท่องเที่ยว จึงคิดว่า จำเป็นต้องสัมภาษณ์กลุ่มแยกกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต่างหาก เพื่อเสริม
และตรวจสอบข้อมูลจากการทำ SWOT

3.3.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตัวแทนจากร้านค้าต่าง ๆ จำนวน 6 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

3.3.4.1 นายสุข โคตะระ

3.3.4.2 นางวรรณะ เจริมทอง

3.3.4.3 นางสาวศิณี สมพร

3.3.4.4 นางเพชร โทสิงห์

3.3.4.5 นางบุญล้ำ โคตะระ

3.3.4.6 นายเสมียน สมพร

3.3.5 สถานที่/เวลาที่ทำการกิจกรรม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ในวันที่ 15 มีนาคม 2546, 18-19 เมษายน 2546 ตั้งแต่เวลา 08.30-17.00 น.

3.3.6 ผลที่ได้จากการทำการกิจกรรม ได้ข้อมูลในมุมมองของพ่อค้าแม่ค้าในแง่จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรคและโอกาสเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ซึ่งแตกต่างไปจาก ข้อคิดของสมาชิก อบต. ป่วนทุ

3.4 สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ในวันที่ 6 มีนาคม 2546 และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview)

3.5.1 จุดอ่อน

3.5.1.1 ชื่อแหล่งท่องเที่ยว ยังใช้ชื่อที่ไม่ตรงกัน ใช้ชื่อว่า “คุณหมิงเมืองไทย” บ้าง “สวนหินผางาม” บ้าง สร้างความสับสนต่อนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวรู้จักในนามคุณหมิงเมืองไทยชื่อ “สวนหินผางาม” คนรู้จักกันน้อย

3.5.1.2 ป้ายประชาสัมพันธ์ยังไม่ชัดเจนและไม่ครบ ป้ายต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกันและไม่ชัดเจน ที่บอกไม่ตรงกันคือ ชื่อแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งชื่อ “คุณหมิงเมืองไทย” และ “สวนหินผางาม” บางคนอ่านป้าย “สวนหินผางาม) แล้วไม่เข้าไปเที่ยว เพราะคิดว่าเป็นคนละแห่งกับ “คุณหมิงเมืองไทย” ป้ายชี้ทางเข้าไม่ชัดเจน ไม่เห็นเข้าทางถนน บางครั้งนักท่องเที่ยวหลงทาง โดยเฉพาะถนนช่วงผ่านหมู่บ้านจะมีขนาดเล็ก ผิวถนนไม่เรียบพอจะมีปัญหาจะมีปัญหาช่วงที่มีรถของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ไม่มีป้ายขนาดใหญ่บริเวณสามแยกสี่แยก ป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ครบทุกจุด ไม่มีเครื่องหมายสื่อสารในระหว่างนำเที่ยวหรือกรณีเกิดอุบัติเหตุ

3.5.1.3 มักคุเทศก์นำเที่ยวแบบเร่งเวลากับนักท่องเที่ยวมากเกินไป จะเร่งหรือควรสอบถามความสมัครใจของนักท่องเที่ยว มักคุเทศก์

- 1) ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวไม่พอ (ขาดความรู้ความสามารถ)
- 2) ไม่เพียงพอ (จำนวน)

3) ขาดความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศ ตัวอย่าง ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ได้วัน
มาเที่ยวบ่อย ๆ แต่มีเหตุผลสื่อสารไม่ได้

3.5.1.4 แหล่งท่องเที่ยว/(สถานที่ท่องเที่ยว)

- 1) ที่จอดรถไม่มี (จะมีปัญหากรณีฝนตก)
- 2) การดูแลสถานที่ไม่ทั่วถึง เช่น ความสะอาด ความสวยงาม ฯลฯ
- 3) บริเวณจอดรถหรือสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ
- 4) ห้องน้ำไม่เพียงพอ (ห้องน้ำ, ห้องส้วม)
- 5) น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง
- 6) การจัดสถานที่ขายสินค้าไม่เป็นระเบียบ (ร้านค้า)
- 7) พื้นที่มากเกินไปควบคุมไม่ได้
- 8) เส้นทางเข้าออก (ถนน) ไม่ดี (การเข้าถึง)
- 9) แนวเขตไม่ชัดเจน
- 10) มีพื้นที่เอกชนล้อมรอบ
- 11) ไม่มีสถานที่ของ อบต. ในเขตท่องเที่ยว
- 12) ความสกปรก เช่น ขยะยังมีมาก
- 13) ไม่มีที่พักแรมที่ถาวรและมั่นคง
- 14) จุดสอบถามข้อมูลไม่แน่นอน
- 15) บริเวณขายสินค้า (ของที่ระลึก) ไม่มีที่พักร่อนหย่อนใจ
- 16) บันไดทางเดินและจุดชมวิว ซึ่งใช้เหล็ก อยากให้ทำสื่กันสนิมด้วย
อาจจะมีปัญหาในอนาคต

17) จุดท่องเที่ยวใช้เวลาสั้น ไม่เต็มวัน

3.5.1.5 การบริหารจัดการ

- 1) คน/บุคคล
 - (1) ขาดความร่วมมือทั้งจากผู้นำและชาวบ้าน รวมทั้งการให้ความสำคัญ
สำคัญของผู้นำ
 - (2) ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดสถานที่ (พ่อค้า-แม่ค้า) ซึ่ง
เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม
 - (3) ชุมชนยังไม่ค่อยสนใจใช้วัสดุในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นสินค้า
แม่ค้า พ่อค้าไม่ยอมรับและไม่เข้าใจเรื่องวนอุทยาน

(4) อบต. แต่ละคนพยายามดึงงบประมาณไปสู่หมู่บ้านของตนเอง

(5) ประชาชนไม่เข้าใจในการดูแลสิ่งแวดล้อม ยังมีการลักลอบนำทรัพยากรฯ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น คั้นจันทน์แดง (จันทร์ผา) สมุนไพร ชาติมิ อ้อยสามสวน กกล้วยไม้ ของป่าอื่น ๆ (การตัดไม้) สัตว์ป่า

2) งบประมาณ

(1) เก็บรายได้ (จากการท่องเที่ยว) แต่ไม่ใช้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น (อบต. แต่ละ อบต.)

(2) งบประมาณไม่เพียงพอที่จะซ่อมบำรุง

(3) ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนต่าง ๆ ถ้าสมัย เช่น ระเบียบฯ ปี 2540

(4) การจัดเก็บรายได้น้อย หากแก้ระเบียบใหม่จะดีขึ้น

(5) ใช้งบประมาณไม่ถูกต้อง

3) การจัดการ

(1) ขาดที่ปรึกษาจากหน่วยงานอื่น ๆ คอยช่วยเหลือ

(2) ขาดระบบบริหาร

3.5.1.6 อื่น ๆ ราคาสินค้าแต่ละร้านไม่เท่ากัน

3.5.2 จุดแข็ง

3.5.2.1 เป็นภูเขาหินปูนที่มีลักษณะทิวทัศน์สวยงาม แปลกตา มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้หลายชนิด มีน้ำตกเพียงคืนซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี และมีถ้ำจำนวนมาก

3.5.2.2 มีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่หลายชนิด เช่น แก้วน้ำ หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น กระจาดผ้า สมุนไพรชนิดต่าง ๆ

3.5.2.3 มีการจัดการที่จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ (โดย อบต.) เช่น มีคฤหาสน์ท้องถิ่น กลุ่มรถอีแต๊ก กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ฯลฯ มีการจัดระเบียบร้านค้า การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ มีการติดต่อประสานกับหน่วยราชการอย่างต่อเนื่อง เพื่อขอความร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3.5.2.4 กลุ่มพ่อค้าแม่ค้ามีการรวมตัวกันดี มีการปรึกษาหารือกัน เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเครือญาติ

3.5.2.5 ผู้นำทั้ง 4 หมู่บ้าน รอบ ๆ สวนหินมีความเข้มแข็ง ประชาชนให้ความร่วมมือสูง

3.5.2.6 ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายจุด เช่น น้ำตกสวนห้อม สวนสวรรค์
ไร่อรุณ ฯลฯ ที่ยังไม่มีการจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.5.2.7 อบต. มีงบประมาณสนับสนุน

3.5.2.8 มีองค์กรภายนอกสนับสนุน เช่น ททท. สถาบันการศึกษา ฯลฯ

3.5.2.9 มีถนนราดยางเข้าถึง เส้นทางเดินเท้าสะดวก (เข้าไปในเขตแหล่ง
ท่องเที่ยว)

3.5.2.10 ชุมชนมีรายได้ดีขึ้น

3.5.3 วิกฤต (อุปสรรค)

3.5.3.1 ความไม่เข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับเรื่องกรมป่าไม้ ประกาศให้บริเวณ
สวนหิน 7,450 ไร่ (คุนหมิงเมืองไทย) เป็นวนอุทยาน

1) ภายในชุมชนเอง (รวมทั้งสมาชิก อบต.) ยังมีความคิดขัดแย้งกันอยู่
กลุ่มหนึ่ง ต้องการให้เป็นวนอุทยานตามประกาศไปแล้ว อีกกลุ่มหนึ่งไม่ต้องการให้เป็น
วนอุทยานแต่ต้องการให้ยกเลิก กลุ่มที่ไม่ต้องการให้เป็นวนอุทยานยังมีแนวคิดว่า

(1) เกรงว่ากรมป่าไม้จะมายึดสถานที่ที่เป็นของประชาชนทั้ง

อบต.

(2) ประชาชนคิดว่า ชุมชนก่อตั้งมานาน ผลประโยชน์ที่ได้จาก
บริเวณนี้ควรเป็นของชุมชน และชุมชนควรดูแลเอง

(3) ถ้าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขตวนอุทยานชุมชนกลัวว่าจะขาด
รายได้ที่เคยได้

2) หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือยังคงดำเนินงานที่ขาดการมี
ส่วนร่วมของประชาชน กรณีที่ ททท. มาสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างให้ 3 หลัง คือ บ้านพัก
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และอาคารเพื่อขายสินค้าหรือจำหน่ายของที่ระลึก ททท. มาสร้างให้
โดยไม่สอบถามประชาชนในท้องถิ่น (เขียนแบบแปลนใน กทม.) (การใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่)

3) ความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชื่อ “สวนหินผางาม” กับ
“คุนหมิงเมืองไทย” ชุมชนมีความคิดว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการชื่อ “คุนหมิงเมืองไทย”
ร้อยละ 70

4) นำใช้ภายในแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ (โดยเฉพาะหน้าแล้ง)

5) ปัญหาการขยายพื้นที่ท่องเที่ยวทำได้ยาก เพราะมีที่ดินของเอกชน
อยู่ต่อเนื่องกับสวนหิน

3.5.4 โอกาส

3.5.4.1 หน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนให้การสนับสนุนคือ เช่น หน่วยงานราชการต่างๆ ในจังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ ทั้งในแง่การให้ความรู้ และสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์

3.5.4.2 เริ่มมีเอกชนมาสร้างที่พักอาศัยบริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น เจ้าพระยาผางาม รีสอร์ท เป็นต้น ซึ่งจะเสริมทางเลือกให้นักท่องเที่ยว

3.5.4.3 คิวทำเลที่ตั้งที่ไม่ไกลจากเขตแดนตำบลหนองหินหรือจังหวัดเลย และเส้นทางคมนาคมที่จะสามารถเข้าไปได้สะดวก จึงประเด็นสำคัญที่จะเอื้อให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือได้สะดวก

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

4.1 ความสอดคล้องของกิจกรรมกับผลที่ได้ตามแผน

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการ ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสังเกตการณ์ในชุมชน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การทำ SWOT และการสัมภาษณ์กลุ่มมีความสอดคล้องกัน ผลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ คือการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกิจกรรมเพื่อประมวลผลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญก่อนที่จะวิเคราะห์คุณลักษณะอื่น ๆ ส่วนการทำ SWOT และการสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นเทคนิควิธีการเพื่อวิเคราะห์ปัญหา เจือใจและปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวและวิธีการทั้งหมดช่วยให้สามารถ “ถอดบทเรียน” จากชุมชนได้ ส่วนใหญ่ว่าการจัดการท่องเที่ยวในเขตสวนหินผางามเป็นอย่างไร

4.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

กิจกรรมที่ปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ และสามารถตอบคำถามวิจัยที่วางไว้ได้ ส่วนใหญ่ ซึ่งจะต้องตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมอีกเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

4.3 แผนการดำเนินงานกิจกรรมในช่วงต่อไป

4.3.1 แผนการปฏิบัติการวิจัยระยะ 2 คือการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นระยะเวลา 6 เดือน มีรายละเอียดของกิจกรรมการปฏิบัติงาน งบประมาณ และความสัมพันธของระยะเวลาต่อกิจกรรมปฏิบัติงาน ดังนี้

4.3.1.1 กิจกรรมการปฏิบัติงาน

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมการ

- รูปแบบ : 1) การประชุม
2) การประสานงาน
- ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย : 1) คณะผู้วิจัย
2) นักวิจัยร่วมจากองค์กรในพื้นที่
3) ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในพื้นที่สวนหินผางาม
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 1/2 เดือน
- สถานที่ : ศูนย์การท่องเที่ยวสวนหินผางาม/องค์กรชุมชนในพื้นที่
- ผู้รับผิดชอบ : คณะผู้วิจัย
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : 1) กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และคณะนักวิจัยมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน
2) เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะนักวิจัยกับตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในพื้นที่

กิจกรรมที่ 2 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่ม/องค์กร

- รูปแบบ : การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย : ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในเขตพื้นที่สวนหินผางาม
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 1/2 เดือน
- สถานที่ : ศูนย์การท่องเที่ยวสวนหินผางาม
- ผู้รับผิดชอบ : 1) คณะผู้วิจัย
2) นักวิจัยร่วมและผู้ช่วยนักวิจัยจากองค์กรในพื้นที่

- ขั้นตอนการดำเนินงาน :
- 1) การเตรียมความพร้อมเพื่อจัดประชุม
เชิงปฏิบัติการ อาทิเช่น สถานที่ วิทยากร
พื้นที่ เป็นต้น
 - 2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอน
ดังนี้
 - 2.1) ขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (A)
 - 2.1.1) การวิเคราะห์สถานการณ์
ปัจจุบัน (A₁)
 - 2.1.2) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (A₂)
 - 2.2) ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์ (I)
 - 2.2.1) การคิดโครงการเพื่อให้บรรลุ
วัตถุประสงค์ (I₁)
 - 2.2.2) การจัดลำดับความสำคัญของ
โครงการ (I₂)
 - 2.3) ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติการ (C)
 - 2.3.1) การแบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบ (C₁)
 - 2.3.2) การเขียนโครงการ (C₂)
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : แผนการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐาน
กิจกรรมที่ 3 การทดลองปฏิบัติตามมาตรฐานสำคัญบางเรื่อง
- รูปแบบ : 1) การประชุมกลุ่มย่อยที่ได้รับมอบหมาย 8 ครั้ง/
กลุ่ม
- 2) การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย : ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 4 เดือน
- สถานที่ : แหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม
- ผู้รับผิดชอบ : 1) คณะผู้วิจัย
- 2) ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในพื้นที่ที่ได้รับ
มอบหมาย และชุมชน
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : กลุ่ม/องค์กรเกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติตาม
มาตรฐาน

กิจกรรมที่ 4 การติดตามผลการดำเนินงาน

- รูปแบบ : การสัมภาษณ์
- ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย : 1) ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรที่ได้รับมอบหมาย
2) นักท่องเที่ยว
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 4 เดือน
- สถานที่ : แหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม
- ผู้รับผิดชอบ : 1) คณะผู้วิจัย
2) นักวิจัยร่วมและผู้ช่วยนักวิจัยจากองค์กรในพื้นที่
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ทำให้ทราบปัญหาการปฏิบัติและการแก้ไข
ปัญหา ความพึงพอใจ คุณภาพของการบริการ

กิจกรรมที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปบทเรียน

- รูปแบบ : การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย : 1) ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่
2) นักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
3) นักวิจัยร่วมและผู้ช่วยนักวิจัยจากองค์กรในพื้นที่
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 1 สัปดาห์
- สถานที่ : ศูนย์การท่องเที่ยวสวนหินผางาม
- ผู้รับผิดชอบ : คณะผู้วิจัย
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ผลของการดำเนิน โครงการตามทัศนะของ
ชาวบ้าน

กิจกรรมที่ 6 การสรุปและจัดทำรายงานผลการวิจัย

- รูปแบบ : การประชุมกลุ่มย่อยและการจัดทำเอกสาร
- ระยะเวลาดำเนินงาน : 1 เดือน
- สถานที่ : สถาบันราชภัฏเลย/แหล่งท่องเที่ยวสวนหิน
ผางาม
- ผู้รับผิดชอบ : คณะผู้วิจัย
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : รายงานผลการวิจัย

4.3.1.2 งบประมาณการวิจัย : ทั้งหมด 268,450 บาท

งบประมาณในระยะที่ 2 แยกออกเป็น 1) งบกิจกรรมเป็นเงิน 160,450 บาท 2) งบบริหารจัดการ เป็นเงิน 108,000 บาท มีรายละเอียดดังนี้

1) งบกิจกรรม งบประมาณทั้งหมด เป็นเงิน 160,450 บาท

กิจกรรมที่ 1 เป็นเงิน 18,330 บาท (หนึ่งหมื่นแปดพันสามร้อยสามสิบบาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดค่าใช้สอย

1. ค่าอาหารจัดประชุม (65/มื้อ/คน)	
65 x 1 x 50 เป็นเงิน	3,250 บาท
2. ค่าอาหารว่างประชุม (20/มื้อ/คน)	
20 x 1 x 50 เป็นเงิน	2,000 บาท
3. ค่าอาหารประชุมทีมวิจัย (65/มื้อ/คน)	
65 x 1 x 8 เป็นเงิน	520 บาท
4. ค่าอาหารว่างประชุมทีมวิจัย (20/มื้อ/คน)	
20 x 1 x 8 เป็นเงิน	160 บาท
5. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยหัวหน้าโครงการ และ
นักวิจัยร่วม	
5.1 นักวิจัยหัวหน้าโครงการ 3 วัน ๆ ละ 400
เป็นเงิน	1,200 บาท
5.2 นักวิจัยร่วม (200/คน/วัน)	
200 x 7 x 3 เป็นเงิน	4,200 บาท
6. ค่าจ้างเหมาพาหนะ (2,000/วัน/คัน)	
2,000 x 3 x 1 เป็นเงิน	6,000 บาท
7. ค่าจ้างเตรียมเอกสาร	1,000 บาท
รวม	18,330 บาท

กิจกรรมที่ 2 เป็นเงิน 36,800 บาท (สามหมื่นหกพันแปดร้อยบาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดวัสดุ : ค่าวัสดุสิ้นเปลือง 3,000 บาท

หมวดค่าใช้จ่าย

1. ค่าอาหารจัดประชุม (65/มื้อ/คน)		
65 x 2 x 50 เป็นเงิน		6,500 บาท
2. ค่าอาหารว่างประชุม (20/มื้อ/คน)		
20 x 4 x 50 เป็นเงิน		4,000 บาท
3. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยหัวหน้าโครงการและ นักวิจัยร่วม		
3.1. นักวิจัยหัวหน้าโครงการ 4 วัน ๆ ละ		
400 บาท เป็นเงิน		1,600 บาท
3.2 นักวิจัยร่วม (200/คน/วัน)		
200 x 7 x 4 เป็นเงิน		5,600 บาท
4. ค่าพาหนะ/ที่พักวิทยากร		2,500 บาท
5. ค่าจ้างเหมาพาหนะ (2,000/วัน/คัน)		
2,000 x 4 x 1 เป็นเงิน		8,000 บาท
6. ค่าจ้างถอดเทปการประชุม เป็นเงิน		2,000 บาท
หมวดค่าตอบแทน : ค่าตอบแทนวิทยากร		
(300/ชม./คน) 300 x 12 x 1 เป็นเงิน		3,600 บาท
รวม		36,800 บาท

กิจกรรมที่ 3 เป็นเงิน 44,430 บาท (สี่หมื่นสี่พันสี่ร้อยสามสิบ

บาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดวัสดุ

1. กระดาษถ่ายเอกสาร A4 70 แกรม (500 แผ่น)		
10 รีม ๆ ละ 95 บาท เป็นเงิน		950 บาท
2. วัสดุสิ้นเปลือง		3,000 บาท

หมวดค่าใช้จ่าย

1. ค่าอาหารว่างการประชุมของกลุ่มต่าง ๆ		
(20/คน/วัน) 20 x 50 x 8 เป็นเงิน		8,000 บาท
2. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยหัวหน้าโครงการและ		

นักวิจัยร่วม

2.1 นักวิจัยหัวหน้าโครงการ 8 วัน ๆ ละ
400 เป็นเงิน 3,200 บาท

2.2 นักวิจัยร่วม (200/คน/วัน)
200 x 7 x 8 เป็นเงิน 11,200 บาท

3. ค่าอาหารประชุมทีมวิจัย (65/มื้อ/คน)
65 x 4 x 8 เป็นเงิน 2,080 บาท

4. ค่าจ้างเหมาพาหนะ (2,000/วัน/คัน)
2,000 x 8 x 1 เป็นเงิน 16,000 บาท

รวม 44,430 บาท

กิจกรรมที่ 4 เป็นเงิน 21,990 บาท (สองหมื่นหนึ่งพันเก้าร้อย
เก้าสิบบาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดวัสดุ

1. กระดาษถ่ายเอกสาร A4 70 แกรม (500 แผ่น)
20 รีม ๆ ละ 95 บาท เป็นเงิน 1,900 บาท

2. หมึกสำเนาดีจิดอล 2 กล่อง ๆ ละ 570 บาท
เป็นเงิน 1,140 บาท

3. กระดาษไขแม่พิมพ์ 1 ม้วน ๆ ละ 2,750 บาท

หมวดใช้สอย

1. ค่าจ้างเหมาพาหนะ (2,000/วัน/คัน)
2,000 x 4 x 1 เป็นเงิน 8,000 บาท

2. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยหัวหน้าโครงการและ
นักวิจัยร่วม

2.1 นักวิจัยหัวหน้าโครงการ 4 วัน ๆ ละ
400 เป็นเงิน 1,600 บาท

2.2 นักวิจัยร่วม (200/คน/วัน)
200 x 7 x 4 เป็นเงิน 5,600 บาท

3. ค่าจ้างถอดเทปสัมภาษณ์ 1,000 บาท

รวม 21,990 บาท

กิจกรรมที่ 5 เป็นเงิน 21,360 บาท (สองหมื่นหนึ่งพันสามร้อยหกสิบบาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดวัสดุ : ค่าวัสดุสิ้นเปลือง 2,710 บาท

หมวดค่าใช้สอย

1. ค่าอาหารจัดประชุม (65/มื้อ/คน)

65 x 1 x 50 เป็นเงิน 3,250 บาท

2. ค่าอาหารว่างประชุม (20/มื้อ/คน)

20 x 2 x 50 เป็นเงิน 2,000 บาท

3. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยหัวหน้าโครงการและ
นักวิจัยร่วม

3.1 นักวิจัยหัวหน้าโครงการ 3 วัน ๆ ละ

400 เป็นเงิน 1,200 บาท

3.2 นักวิจัยร่วม (200/คน/วัน)

200 x 7 x 3 เป็นเงิน 4,200 บาท

4. ค่าจ้างเหมาพาหนะ (2,000/วัน/คัน)

2,000 x 3 x 1 เป็นเงิน 6,000 บาท

5. ค่าจ้างถอดเทปการประชุม

2,000 บาท

รวม

21,360 บาท

กิจกรรมที่ 6 ใช้งบประมาณทั้งหมด 17,540 บาท (หนึ่งหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยสี่สิบบาทถ้วน) แยกตามหมวดได้ดังนี้

หมวดวัสดุ

1. กระดาษถ่ายเอกสาร A4 70 แกรม (500 แผ่น)

30 รีม ๆ ละ 95 บาท เป็นเงิน 2,850 บาท

2. หมึกสำเนาดีจิตอล 2 กล่อง ๆ ละ 570 บาท

เป็นเงิน 1,140 บาท

3. กระดาษไขแม่พิมพ์ 1 ม้วน ๆ ละ

2,750 บาท

หมวดค่าใช้สอย

1. ค่าอาหารประชุมทีมวิจัย (65/มื้อ/คน)

65 x 2 x 8 เป็นเงิน 1,040 บาท

2. ค่าอาหารว่างประชุมทีมวิจัย (20/มื้อ/คน)	
20 x 4 x 8 เป็นเงิน	640 บาท
3. ค่าเบี้ยเลี้ยงนักวิจัยร่วมในพื้นที่ (200/คน/วัน)	
200 x 3 x 2 เป็นเงิน	1,200 บาท
4. ค่าจ้างเหมาพาหนะนักวิจัยในพื้นที่มาประชุม	2,000 บาท
5. สำเนาเอกสาร	920 บาท
หมวดค่าจ้าง	
1. ค่าจ้างพิมพ์รายงานการวิจัย	3,000 บาท
2. ค่าจ้างสำเนาดีจิตอล	2,000 บาท
รวม	17,540 บาท

2) งบประมาณจัดการ

ค่าตอบแทน เป็นเงิน 108,000 บาท

1. ค่าตอบแทนหัวหน้าโครงการ	
(6 เดือน x 4,000 บาท)	24,000 บาท
2. ค่าตอบแทนนักวิจัย	
(6 เดือน x 3,500 บาท x 4 คน)	84,000 บาท

3) ระยะเวลาและกิจกรรมปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ระยะเวลา (เดือน)					
	1	2	3	4	5	6
กิจกรรมที่ 1 การเตรียมการ	—					
กิจกรรมที่ 2 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ	—					
กิจกรรมที่ 3 การทดลองปฏิบัติตามมาตรฐาน		—	—	—	—	
กิจกรรมที่ 4 การติดตามแผนการดำเนินงาน		—	—	—	—	
กิจกรรมที่ 5 การประชุมสรุปบทเรียน					—	—
กิจกรรมที่ 6 สรุปและเขียนรายงานการวิจัย						—

บทที่ 5

บทเรียนที่ได้จากการวิจัย

5.1 การเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ดังกล่าวมาแล้วว่า คณะผู้วิจัยเข้าไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน คำนึงตลอดระยะเวลาที่เข้าไปในชุมชนทั้งคณะผู้วิจัยและประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในพื้นที่ผู้วิจัยเอง ซึ่งมีอาจารย์จากสถาบันราชภัฏเลย 5 คน และนักวิจัยชุมชนอีก 3 คน มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งบริบทชุมชนและระเบียบวิธีวิจัยด้วย ในส่วนของประชาชนในชุมชนนั้น ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในแง่การตั้งถิ่นฐานและภูมิหลัง มีทั้งระดับผู้นำและผู้ร่วมงานมีการตื่นตัวที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทั้งในแง่ธรรมชาติและ การเข้าถึง (Accessibility) ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของให้ดีขึ้น โดยคาดว่ามีการได้เพิ่มขึ้นและคงความเป็นธรรมชาติเดิมเอาไว้ ประชาชนเองได้รับบทเรียนมาก่อนเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง จากการสนับสนุนของภาครัฐ สถาบันการศึกษา อาสาสมัครจากออสเตรเลีย และองค์กรปกครองท้องถิ่นคือ อบต.ปวนพู่ การสนับสนุนช่วยเหลือที่ผ่านมามีลักษณะ “คิดให้-ทำให้” มากกว่าให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม “คิดและทำ” ประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจว่า การวิจัยจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างไร เพราะมีความเข้าใจว่าการพัฒนา คือการประชุม ฝึกอบรมต่าง ๆ และไม่เข้าใจว่า การวิจัยและการพัฒนาเกี่ยวข้องกันอย่างไร ประชาชนยังไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมของการพัฒนา ดังนั้นกิจกรรมหลายอย่างที่เข้าไปในชุมชนจึงกระทำกันเฉพาะกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน อย่างไรก็ตามการวิจัยที่ผ่านมาทำให้คณะผู้วิจัยมีความคุ้นเคย เข้าใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับประชาชนในชุมชนมากขึ้น

5.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

ชุมชนเริ่มตื่นตัวที่จะเรียนรู้และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ดีขึ้น เดิมการตื่นตัวดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระตุ้น ส่งเสริม ชี้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด ปลัดอำเภอ หัวหน้ากิ่งและเจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยอื่น ๆ สถาบันการศึกษา (สถาบันราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิชาการที่เข้ามาในรูปของนักท่องเที่ยว ฯลฯ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในชุมชนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากผู้นำในชุมชนหรือองค์กรในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ใหญ่เหมือน มุ่งถือ ซึ่งได้นำประชาชนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง จนได้รับอุบัติเหตุเสียชีวิต

ในส่วนของคณะผู้วิจัยเองได้เคยเข้าไปในชุมชนเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มต้นพัฒนา ตามตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การให้ความรู้แก่มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยา ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชและสมุนไพร เป็นต้น การเข้าไปในชุมชนระยะหลัง ๆ คณะผู้วิจัยจึงเข้าไปในลักษณะการวิจัยร่วมกับชุมชนที่จะพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนจึงตื่นตัวมากขึ้น ชุมชนได้ให้ความร่วมมือและรู้ว่าคณะผู้วิจัยมาทำวิจัย ส่วนหนึ่งประชาชนในชุมชนยังคิดว่า การวิจัยคือ การตอบแบบสอบถาม

ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่า คณะผู้วิจัยจะช่วยประสานให้เกิดความชัดเจนขึ้น เกี่ยวกับการประกาศจัดตั้งวนอุทยานผางาม เนื่องจากมีความขัดแย้งทางความคิดกันอยู่ภายในชุมชน รวมทั้งประชาชนยังไม่เข้าใจว่าเป็นวนอุทยานแล้วจะเกิดผลคือ ชุมชนและประชาชนอย่างไร

5.3 การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางามนั้นมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คือองค์กรและประชาชนภายในตำบลปวนพุก และบริเวณใกล้เคียง เช่น เทศบาลตำบลหนองหิน อบต. หนองหิน อบต. ดาดข่า ส่วนที่ 2 คือ หน่วยงาน/องค์กรภายนอก ได้แก่ หน่วยงานระดับจังหวัด เลข หน่วยงานที่สังกัดกิ่งอำเภอหนองหิน (สำนักงานเกษตร, พัฒนาชุมชน ฯลฯ) สถาบันการศึกษา (สถาบันราชภัฏเลย และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อาสาสมัครจากออสเตรเลีย เป็นต้น

การเริ่มพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระยะแรก ๆ เริ่มต้นด้วยหน่วยงานภายในชุมชนเองที่เห็นคุณค่า และร่วมกันพัฒนา แล้วค่อย ๆ ประสานหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเข้ามาเสริม การเข้ามาของหน่วยงานภายนอกมีลักษณะแยกส่วนเข้ามาช่วย โดยไม่มีประสานแผนร่วมกัน จึงมีลักษณะ “ต่างคนต่างช่วย” ปัจจุบันหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการคือ องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุกจะมีบทบาทดูแลแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในตำบล ซึ่งสวนหินผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่กว้างและงบประมาณค่อนข้างน้อยจึงเป็นข้อจำกัดหนึ่ง

ในการบริหารจัดการ ในอนาคตควรมีการประสานแผนระหว่างหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุน

5.4 ปัญหา อุปสรรค ของการทำงานวิจัยและแนวทางแก้ไข

เนื่องจากสวนหินผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนมาตั้งแต่เริ่มค้นพัฒนา ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและเคยเป็นนักศึกษาของสถาบันราชภัฏเลย ดังนั้นจึงมีความคุ้นเคยกัน การประสานงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานในโครงการวิจัยจึงไม่มีปัญหาใด ๆ ได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างดีทุกครั้งที่เข้าไปในชุมชน อย่างไรก็ตามในการทำงานวิจัยครั้งนี้มีปัญหาลักษณะหนึ่งคือ ความขัดแย้งทางความคิดภายในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาสวนหินผางามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างองค์กรชุมชน คือ อบต. กับประชาชนในชุมชน เช่น พ่อค้าแม่ค้าไม่เหมือนกัน เช่น อบต. เก็บรายได้จากสวนหินแล้วนำไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ แต่ประชาชนคิดว่าควรแบ่งงบประมาณส่วนหนึ่งมาพัฒนาบริเวณสวนหินผางาม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือการที่กรมป่าไม้ประกาศให้สวนหินเป็นวนอุทยานนั้น ประชาชนส่วนหนึ่งเห็นด้วย แต่ประชาชนอีกส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วย สมาชิก อบต. เองก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เป็นต้น ดังนั้นแนวทางแก้ไขต่อไปคือ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องประสานและสร้างความเข้าใจภายในชุมชนมากขึ้น การคัดเลือกบุคคลเพื่อร่วมกิจกรรมควรกระจายโดยให้มีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ให้มากขึ้น

5.5 ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัย ที่เลี้ยง ฯลฯ

5.5.1 การประสานงานระหว่างคณะทำงาน สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกับหัวหน้าโครงการวิจัยในแต่ละโครงการยังขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติและมักจะประสานแบบกระชั้นหัน ทำให้คณะผู้วิจัยมีปัญหาในการเตรียมการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การขออนุญาตค้นสังกัด เอกสารที่ต้องรายงาน ฯลฯ บางครั้งคณะทำงาน สรภ. ตอบคำถามไม่ตรงกัน ดังนั้นในการบริหารโครงการระยะต่อไป ควรประสานงานและแจ้งหัวหน้าโครงการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ล่วงหน้า และให้มีความชัดเจนมากขึ้น หากเป็นลายลักษณ์อักษรได้จะเป็นการดีอย่างยิ่ง

5.5.2 คณะทำงาน สรภ. ควรประสานเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณในโครงการกับหัวหน้าฝ่ายการเงินของแต่ละสถาบันฯ ให้ชัดเจน เพราะว่ามีปัญหาในการปฏิบัติพอสมควร

เช่น ขออนุญาตซื้อจ้าง ผู้เกี่ยวข้องไม่ผ่านเรื่อง บอกว่าไม่มีโครงการในสำนักวางแผน เป็นต้น หากเป็นไปได้งบประมาณสนับสนุนการวิจัยควรจัดงบประมาณตั้งไว้ในหมวดอุดหนุน

5.5.3 การที่คณะทำงาน สรภ. จัดประชุมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ระหว่างคณะวิจัยโครงการต่าง ๆ และมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ชักถามและให้ข้อเสนอแนะนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะช่วยให้นักวิจัยเรียนรู้มากขึ้น รวมทั้งกระตุ้นความตื่นตัวในการวิจัย ควรจะจัดโครงการลักษณะนี้ต่อไปอีก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กชช. 2 ค. (2544). ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (ตำบลปวนพุก จังหวัดเลย).
- กองวิชาการและฝึกอบรม, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). การสัมมนาบทบาทของ
อบต. ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น. ชลบุรี : กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย. (อัครสำเนา)
- คณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สมาคมภูมิศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย. (2545). การสัมมนาภูมิศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 8 การประชุมวิชาการ
สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย ประจำปี 2545. ภาควิชาภูมิศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาภูมิศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัครสำเนา)
- จปฐ. 2. (2545). ตำบลปวนพุก จังหวัดเลย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และประนุช ทรัพย์สาร. "เจ้าผู้มีบุญบ้านหนองหมากแก้ว" วารสาร
ธรรมศาสตร์ (1 กรกฎาคม 2523).
- ภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี. (2544). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ : กรณีศึกษาสวนหินผางาม ตำบลปวนพุก ถึงอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สำนักงานบัณฑิต
ศึกษา สถาบันราชภัฏเลย.
- นันทิยา หุตานุวัตร. คร., ณรงค์ หุตานุวัตร. รศ.คร. (2543). SWOT : การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจ
ชุมชน. อุบลราชธานี : ฝ่ายผลิตและบริการเอกสาร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.
- ปราณี บานชื่น. (2527). ความหมายและประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อตำบล หมู่บ้านและ
สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเลย. ม.ป.ท.
- ปรีชา แคนโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวผู้ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : บริษัท ควงกลม
สมัย จำกัด.
- พิชัย กิตติพันธ์วรกุล. (31 ตุลาคม 2545). นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองหิน. สัมภาษณ์.
- พิไลวรรณ แสงจำ. (2526). ความรู้เรื่องเมืองเลย. คณะวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
วิทยาลัยครูเลย.

- ไพฑูรย์ จันทรา. (2546). **ปัจจัยสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยาน (สวนหิน) ของประเทศไทย : กรณีศึกษาวนอุทยานผางาม จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- มงคล บัณฑิตเอก. (28 ตุลาคม 2545). **กำนันตำบลปวนพูน. สัมภาษณ์.**
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, สถาบันวลัยรุกเวช. (2544). **การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย.**
- มนู วัลยะเพชร และวัฒนา พิษยนิคศาสตร์. (2515). **พจนานุกรมภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.**
- ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย. (2544). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์นพบุรีการพิมพ์ เชียงใหม่.**
- วรรณพร วณิชชานุกร และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2540). **นิเวศท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรปรณีศิลป์.**
- วินิตา ผ่านาค. (2535). **"ลักษณะภูมิประเทศที่เกี่ยวข้องกับน้ำใต้ดิน." ใน ภูมิศาสตร์กายภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.**
- วิชัย เทียนน้อย. รศ.ดร. (2540). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเคียนสโตร์.**
- วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ. (2544). **ลักษณะธรณีวิทยาและธรณีสัณฐานของสวนหินผางาม. เอกสารประกอบการเดินทางภาคสนามวิชาภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย 18 มกราคม. (อัดสำเนา)**
- ศักดิ์ชาย สิกขา. ว่าที่ ร.ต. (2544). **AIC : การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา. อุบลราชธานี : ฝ่ายผลิตเอกสาร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.**
- อรพินท์ สทโชคชัย. (2537). **คู่มือการจัดการประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน. โครงการส่งเสริมและศึกษาศักยภาพสตรี ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานพัฒนาหมู่บ้าน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.**
- องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพูน. สำนักงาน, จังหวัดเลย. (2545). **สวนหินผางาม คุณหมิงเมืองไทย. เลข : รุ่งแสงการพิมพ์. (แผ่นพับ)**
- Wright, Vicent. (2545). **เส้นทางนำร่องการจัดการคุณหมิงเมืองไทย. (อัดสำเนา).**

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อ พรรณไม้ นก สัตว์เลื้อยคลาน
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ปลา

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
1		กูดแค้น	Dicranopteris sp.	เป็นเฟินชอบชื้นตามที่ชุ่มหรือน้ำตกเป็นไม้ประดับได้
2		กูดสะโมง	Pyrrhosia longifolia Morton	เป็นเฟินชอบชื้นตามที่ชุ่มหรือน้ำตก ช่วยยึดเกาะหน้าดิน เป็นไม้ประดับได้
3		กูดหางค่าง	Bolbitis spp.	เป็นเฟินชอบชื้นตามที่ชุ่มหรือน้ำตกเป็นไม้ประดับได้
4		เกตุคัมภีร์	Dischidia minor Merr.	เป็นพืชเกาะติดกับลำต้นไม้อื่น นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ
5		ข่าโคม	Alpinia galanga (L.) Willd.	มีสรรพคุณทางสมุนไพร
6		ขางน้ำผึ้ง	Claoxylon indicum (Reinw. Ex Bl.) Endl. Ex Hassk	ข้อผลมีลักษณะเป็นช่วงยาวห้อยลงสามารถพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
7		คำแสด	M.philippensis (Lmk.) M.A. var.philippensis	เป็นไม้ต้น ผลสีส้มหรือแสด สามารถนำมาพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
8		โค้ว	Glochidion sp.	เครื่องเทศปรุงอาหารที่มีสรรพคุณเป็นสมุนไพรและเป็นไม้ประดับได้
9		ชมพูป่า	Syzygium formosum (Wall.) Masam.	เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ผลนำมารับประทานได้ แต่มีเนื้อน้อย เมล็ดใหญ่

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
10		คิงคันทัน	<i>Picrasma cf. javanica</i> Bl.	เป็นไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร มีรสขมคล้ายต้นบึกคน
11		คันทมิ	<i>Cleidion</i> sp.	เป็นไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
12		ตะเคียนหิน	<i>Hopea errea</i> Pierre	เป็นไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ พบตามป่าดิบแล้งหรือเขาหินปูน
13		ตะแบกเกรียก	<i>Lagerstroemia</i> <i>Cochinchinensis</i> Pierre	เป็นไม้ประดับ
14		ค้างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> (Roxb. Ex Lidl.) Vis	เป็นพืชที่ชอบขึ้นอยู่ตามที่ชุ่ม นิยมนำมาทำเป็นไม้ประดับ
15		ตีนตุ๊กแก	<i>Tridax procumbens</i> L.	เป็นวัชพืชคลุมดินและมีสรรพคุณทางสมุนไพร
16		เถาวัลย์ควั่น	<i>Sarcostemma</i> <i>Brunonianum</i> Wight & Am.	เป็นไม้เถา สามารถพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
17		นมคำเลีย	<i>Hoya</i> sp.	เป็นไม้เถา ที่มีดอกสวยงาม นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ
18		น้านมราชสีห์	<i>Euphorbia hirta</i> L.	เป็นวัชพืชคลุมดินและมีสรรพคุณทางสมุนไพร

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
19		นุ่น	<i>Ceiba pentandra</i> (L.) Gaertn.	ใยในผลสามารถนำมาใช้ ประโยชน์เป็นนุ่นได้
20		ประยงค์ป่า	<i>Aglaia lawii</i> (Wight) Sald. & Rama.	เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ อยู่ ในวงศ์เดียวกับมะกอก เนื้อไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ
21		ผักโขมหิน	<i>Boerhavia erecta</i> L.	วัชพืชคลุมดิน
22		ผักปราบเขา	<i>Commelina diffusa</i> Burm.	เป็นพืชล้มลุกที่ชอบขึ้น ตามที่ชุ่ม มีระบบรากที่ ช่วยยึดหน้าดินได้
23		ทุคราชา	<i>Clerodendrum</i> <i>Schmidtii</i> Clarke	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มี ดอกสวยงาม นำมาพัฒนา เป็นไม้ประดับได้
24		เฟินเงิน	<i>Pteris vittata</i> L.	เป็นเฟินชอบขึ้นตามที่ชุ่ม หรือน้ำตกเป็นไม้ประดับ ได้
25		เฟินปีกไก่	<i>Pyrrhosia adnascens</i> Ching	เป็นเฟินเกาะตามต้นไม้ หรือก้อนหินสามารถนำ เป็นไม้ประดับได้
26		มะเขือขน	<i>Solanum</i> sp.	เป็นสมุนไพร
27		มะเดื่อใบใหญ่	<i>Ficus auriculata</i> Lour.	ชอบขึ้นอยู่ตามที่ชุ่มหรือ ริมน้ำ ผลเป็นอาหารของ สัตว์ป่า
28		มะลิเครือ	<i>Jasminum</i> spp.	เป็นไม้เถา ดอกมีกลิ่น หอม นำมาเป็นไม้ประดับ ได้
29		มือพระนารายณ์	<i>Schefflera</i> sp.	เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
30		คาดตะกั่วใบ	<i>Begonia</i> sp.	เป็นพืชที่ชอบที่ชุ่มชื้น เกาะอยู่ตามโขดหิน นิยม นำมาทำเป็นไม้ประดับ
31		สาร	<i>Millettia</i> sp.	เป็นพืชวงศ์ถั่วเนื้อไม้มีค่า ทางเศรษฐกิจ
32		แสงพัน กระดุก	<i>Bauhinia similis</i> Craib	เป็นไม้เถา ดอกขนาดเล็ก เป็นไม้ประดับได้
33		หงส์เหิร	<i>Globba</i> sp.	เป็นวัชพืช และมี สรรพคุณทางสมุนไพร
34		หญ้าเขมรเล็ก	<i>Borreria laevis</i> (Lamarck) Griseb.	วัชพืชคลุมดิน
35		หญ้าเจ้าชู้	<i>Chrysopogon</i> <i>Aciculatus</i> (Retz.) Trin.	วัชพืช
36		หญ้าไต่ใบ	<i>Phyllanthus</i> <i>Urinaria</i> L.	เป็นวัชพืชคลุมดินและมี สรรพคุณทางสมุนไพร
37		หญ้ายาง	<i>Euphorbia</i> <i>Heterophylla</i> L.	วัชพืช
38		เอื้องนาส้ม	<i>Costus</i> sp.	มีลักษณะดอกคล้ายเอื้อง หมายนา แต่ดอกออกที่ โคนต้น มีสีส้ม
39	กฤษณา	กฤษณา	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lec.	เป็นไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ และไม้หายาก
40	กล้วยป่า	กล้วยป่า	<i>Musa acuminata</i> Colla	ผลกล้วยป่า เป็นอาหาร ของสัตว์ป่า

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
41	กล้วยเหิน	มะป่วน	Mitrephora Vandiflora Kurz	ผลรับประทานได้ มีรสหวาน
42	กะพง	สมพง	Tetrameles Nudiflora R.Br. ex Benn.	เป็นไม้หายาก พบตาม ป่าดิบแล้งมีชนิดเดียวใน ประเทศไทย
43	กะขอม	พะขอม	Shorea roxburghii G. Don	เป็น ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ คอกมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ
44	กะเรกะร่อน		Cymbidium (L.) Sw.	เป็น ไม้ประเภทกล้วยไม้ ใช้เป็น ไม้ประดับและมี สรรพคุณทางสมุนไพร
45	กะหนวน	ฉนวน	Dalbergia nigrescens Kurz.	เนื้อไม้ใช้ทำประโยชน์ใน การก่อสร้าง และมี สรรพคุณทางสมุนไพร
46	กำลังเลือดม้า	เลือดม้า	Knema sp.	สมุนไพร รักษาโรคเลือด
47	แกดำ	อวคเชือก	Combretum sp.	เป็น ไม้เถา มีสรรพคุณทาง สมุนไพร และสามารถ นำมาพัฒนาเป็น ไม้ ประดับได้
48	แก้ว	แก้ว	Murraya paniculata (L.) Jack	คอกมีกลิ่นหอม นิยมปลูก เป็น ไม้ประดับ
49	โกกนางเขา	ฝ่ามือผี	Fagraea ceilanica Thumb.	คอกมีกลิ่นหอม นำมา ปลูกเป็น ไม้ประดับได้
50	ไก่ฟ้า	ไก่ฟ้า	Aristolochia Ringens Vahl	เป็น ไม้เถาประดับ ซึ่งนำ เข้าจากต่างประเทศ
51	ขี้เหล็ก	ขี้เหล็ก	Senna (Cassia) Fistula L.	ใบนำมาประกอบอาหาร มีสรรพคุณเป็นยาระบาย อ่อน ๆ

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
52	เข็มน้ำ	เข็มน้ำ	<i>Pavetta indica</i> L.	เป็นไม้พุ่ม ดอกสวยงาม นิยมนำมาเป็นไม้ประดับได้
53	คันท้อง	ลำบิดคง	<i>Disopyros filipendula</i>	เป็นไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร ดอกมีกลิ่นหอม นำมาเป็นไม้ประดับได้
54	คาง	จามรีคง	<i>Albizia lebbeckoides</i> Benth	เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ เนื้อไม้ใช้ประโยชน์ด้านการก่อสร้าง
55	คำโมง	มะคำโมง	<i>Azelia xylocarpa</i> (Kurz) Craib	เนื้อไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ และมีสรรพคุณทางสมุนไพรด้วย
56	เคือเขาคำ	สังวาล-พระอินทร์	<i>Cassytha filiformis</i> L.	ใช้เป็นผัก ลวก-รับประทานร่วมกับแจ่วหรือน้ำพริกได้
57	เคือเขาสอ	บอระเพ็ด	<i>Tinospora nudiflora</i> Kurz	เป็นไม้เถาที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
58	เคือหางไหล	หางไหลแดง	<i>Derris elliptica</i> Benth.	เป็นไม้เถาที่มีดอกสวยงาม และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
59	แค		<i>Stereospermum</i> sp.	เป็นไม้ต้นที่มีใบและดอกสวยงามสามารถนำมาพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
60	แคทราย	แคฝอย	<i>Stereospermum Neuranthum</i> Kurz	เป็นไม้ต้นที่มีใบและดอกสวยงาม สามารถนำมาพัฒนาเป็นไม้ประดับได้

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
61	จิวป่า	จิวผา	Bombax sp.	เป็น ไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
62	จันทน์โค		Dracaena sp.	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
63	จันทน์ผา	จันทน์ป่า	Dracaena lourieri Gagnep.	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
64	ซัก		Gmelina arborea Roxb.	เป็นต้นขนาดใหญ่ มีดอกสวยงาม เนื้อ ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ
65	ชายสู่	จิวเลีย	Capparis flavicans Kurz	เป็น ไม้ที่มีดอกสวยงาม และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
66	ชู่สี	ชิงชี	Capparis micracantha DC.	เป็น ไม้เถา กิ่งก้านมีหนามแหลม ดอกสวยงาม และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
67	คูป่า	ประคูป่า	Pterocarpus Macrocapus Kurz	เนื้อ ไม้ใช้ทำประโยชน์ได้ และนิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ
68	เคื่อน	มะเคื่อนหอม	Ficus hirta Vahl var. hirta	เป็น ไม้ล้มลุกที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
69	ค้อง	กระท้อน	Sandoricum koetjape Merr.	เป็นผล ไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
70	คาโก้	พะวงคุ่มหู	Ardesia sp.	

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
71	ค้าง	กะตังใบ	<i>Leea rubra</i> Bl.	เป็นพืชล้มลุกที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
72	คาว	เต่าร้าง	<i>Caryota</i> sp.	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ
73	คาเสื่อ	ขมมะกอก	<i>Chisocheton Siamensis</i> Craib	เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
74	แกลงพัน	กะไคลิง	<i>Bauhinia scandens</i> L.	เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง นิยมนำเถาที่มีลักษณะคล้ายบันไดมาเป็นเครื่องประดับ
75	เท้าขायม่อม	ค้างคาวดำ	<i>Tacca</i> sp.	เป็นไม้ล้มลุกที่มีสรรพคุณทางสมุนไพรและสามารถนำมาเป็นไม้ประดับได้
76	ไทร		<i>Ficus altissima</i> Bl.	เป็นไม้ที่มีทรงพุ่มสวยงามสามารถนำมาเป็นไม้ประดับได้
77	บัวตอง		<i>Tithonia</i> cf. <i>Diversifolia</i> (Hemsley) A. Gray	เป็นไม้ประดับ กลุมดิน และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
78	บุกคางคก		<i>Amorphophallus</i> cf. <i>Campanulatus</i> Bl. Ex Decne	ลำต้นใต้ดินนำมาประกอบอาหารได้
79	ใบเงิน	เปล้าเงิน	<i>Croton</i> sp.	เป็นที่มีสรรพคุณทางสมุนไพร
80	ปรังพันปี	ปรังเขา	<i>Cycas</i> cf. <i>Pectinata</i> Griff.	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
81	ปอขน	คองเคาะ	<i>Mallotus barbatus</i> <i>M.A. var. barbatus</i>	เป็นไม้พุ่ม มีลักษณะใบคล้ายคันทูข้าง สามารถนำมาพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
82	ปอแดง	ปอขาว	<i>Sterculia pexa</i> Pierre	เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่มีลักษณะคล้ายส้มโอง แต่มีผลมีขน
83	ปอลาย		<i>Grewia eriocarpa</i> Juss.	เป็นไม้ที่มีเนื้อ สามารถนำมาทำเชือกได้
84	ปอสา		<i>Broussonetia</i> <i>Papyrifera</i> (L.) Vent	เป็นไม้ที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสามารถนำมาเป็นไม้ประดับได้
85	เป็ช	อินทนิลบก	<i>Lagerstroemia</i> <i>Macrocarpa</i> Wall.	เป็นไม้ต้นที่มีดอกสวยงาม ใช้เป็นไม้ประดับ
86	ผักเสี้ยน		<i>Cleome gynandra</i> L.	เป็นวัชพืชและมีสรรพคุณทางสมุนไพร
87	ผักเสี้ยนผี		<i>Cleome rutidosperma</i> DC.	เป็นวัชพืชและมีสรรพคุณทางสมุนไพร
88	พลูช้าง		<i>Scindapsus officinalis</i> Schott	เป็นสมุนไพรและสามารถนำมาพัฒนาเป็นไม้ประดับได้
89	ทวงที	พนมสวรรค์	<i>Clerodendrum</i> <i>paniculatum</i>	เป็นไม้พุ่ม ดอกมีสีสรรสวยงามและมีสรรพคุณทางสมุนไพร

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
90	พิพาน	พิพานน้อย	<i>Uvaria rufa</i> Bl.	เป็นไม้เถา มีดอกสวยงาม และมีสรรพคุณทางสมุนไพร
91	เฟิน		<i>Angiopteris</i> spp.	เป็นเฟินชอบขึ้นตามที่ชุ่มหรือน้ำตก เป็นไม้ประดับได้
92	เฟินก้านดำ		<i>Adiantum</i> spp.	เป็นเฟินชอบขึ้นตามที่ชุ่มหรือน้ำตกเป็นไม้ประดับได้
93	มะก่อง		<i>Aglaiia</i> sp.	เป็นไม้ดั้งเดิม ผลรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว อมหวาน คล้ายกลางสาค
94	มะเขือเดือน	จันทน์ป่า	<i>Diospyros</i> <i>Coaetanea</i> Flet.	ผลเป็นอาหารของสัตว์ป่า มีทรงพุ่มสวยงามสามารถนำมาเป็นไม้ประดับได้
95	มะหาด	มะหาด	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.	เป็นไม้อยู่ในวงศ์เดียวกับขนุน ผลรับประทานได้
96	มันนาก	มันนาก	<i>Dioscorea burmanica</i> Prain & Burk.	หัวได้ดิน นำมาทำอาหารได้
97	มันเพิ่ม	มันมือเสือ	<i>Dioscorea Esculenta</i> Burk.	หัวได้ดิน นำมาทำอาหารได้
98	มันอีลุม ปุมเป้า	ว่านพระฉิม	<i>Dioscorea bulbifera</i> L.	หัวได้ดิน นำมาทำอาหารได้
99	เม่า		<i>Antidesma</i> sp.	ผลนำมารับประทานเป็นผลไม้ได้ มีรสเปรี้ยว

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
100	ขมหิน		<i>Chukrasia velutina</i> Wight & Arn.ex Roem.	เป็นไม้ที่มีลักษณะดอก และใบสวยงาม พัฒนา เป็นไม้ประดับได้
101	ขีบา	ชายผ้าสีดา	<i>Platycerium</i> <i>Coronarum</i> (Koen.) Desv.	เป็นเฟินที่เกาะติดอยู่ตาม ต้นหรือกิ่งไม้ใหญ่ นิยม นำมาเป็น ไม้ประดับ
102	ระย่อม		<i>Rauvolfia</i> cf. <i>cambodiana</i>	เป็นพืชล้มลุก มีดอก สวยงามเป็นและมี สรรพคุณทางสมุนไพร
103	รางจืด		<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	เป็น ไม้เถา ดอกสวยงาม และมีสรรพคุณทาง สมุนไพร
104	ว่านแผ่นดิน เย็น		<i>Nervilia</i> sp.	เป็นกล้วย ไม้ดินที่มี ลักษณะดอกสวยงาม พัฒนาเป็นไม้ประดับได้
105	สนสามใบ		<i>Pinus kesiya</i> Roy.ex Gord.	เป็น ไม้ประดับ
106	ส้มกบ		<i>Oxalis corniculata</i> L.	เป็นวัชพืชและมีสรรพคุณ ทางสมุนไพร
107	ส้มกบ	อุโลก	<i>Hymenodictyon</i> <i>Excelsum</i> Wall.	เป็น ไม้ในวงศ์เดียวกับเข็ม มีสรรพคุณทางสมุนไพร
108	สลัด		<i>Mallotus</i> sp.	เป็น ไม้พุ่ม ที่มีทรงพุ่ม สวยงาม นำมาพัฒนาเป็น ไม้ประดับได้
109	สะค้านเคือ		<i>Piper</i> cf. <i>Aurantiacum</i> Miq.	เป็นสมุนไพร

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
110	สะพ้านกัน		<i>Sambucus javanica</i> Rienw. Ex Bl.	เป็นไม้ประดับ ส่วนใหญ่พบทางภาคเหนือของประเทศไทย
111	สัก		<i>Tectona grandis</i> L.f.	เป็นไม้เศรษฐกิจอย่างดี
112	सान	จิ้ง	<i>Phoenix</i> sp.	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับ
113	สายหยุด	สาวหยุด	<i>Desmos chinensis</i> Lour.	เป็นไม้ดอก มีกลิ่นหอม ใช้เป็นไม้ประดับได้
114	สีชมชื่น	เขยตาย	<i>Glycosmic</i> <i>Pentaphylla</i> Corr	เป็นไม้ที่มีสรรพคุณทาง
115	เสี้ยว	เสี้ยว	<i>Bauhinia</i> sp.	เป็นไม้เถา ดอกสีสรรสวยงาม นำมาเป็นไม้เถาประดับได้
116	หญ้าละออง	หมอน้อย	<i>Vernonia cinerea</i> Less.	
117	หมอยสาวแก่	เฟินลิเกา	<i>Lygodium</i> <i>Microphyllum</i> R.Br.	เป็นพืชชอบที่ชุ่มชื้น ใช้ไม้ประดับและเป็นสมุนไพรบำรุงกำลัง
118	หมากขาม	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	เป็นไม้ที่นำเข้ามาปลูกเพื่อประดับ 1 ผลสามารถรับประทานได้
119	หมากไฟ	มะไฟ	<i>Baccaurea</i>	เป็นผลไม้ป่า มีรสเปรี้ยวอมหวาน
120	หมากคำ		<i>Milliusa</i> sp.	เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ให้ร่มเงา เนื้อไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่สวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
121	หมี	หมีเหม็น	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B.Rob. var. <i>glutinosa</i>	ส่วนของใบเมื่อนำมาขยี้ กับน้ำจะเกิดฟอง สามารถ นำไปซักผ้าได้
122	ห่านข้างร่อง		<i>Mallotus</i> sp.	เป็นไม้พุ่ม มีขนสั้นแข็ง เมื่อถูกผิวหนังทำให้ระคาย เคือง
123	ห้าดาว		<i>Sterculia pexa</i> Pierre	เป็นพืชที่มีเส้นใย ซึ่ง สามารถนำมาทำเชือกได้
124	หูช้าง	เค็ดหลวง มะหัง	<i>Mallotus gigantea</i> (Rchb.f.& Zoll.) Mull.Arg.	เป็นไม้ต้นที่มีใบขนาดใหญ่ สามารถนำมาพัฒนา เป็นไม้ประดับได้
125	เหมือดคง		<i>Memecylon</i> <i>Geddesianum</i> Craib	เป็นไม้พุ่ม มีดอกสวยงาม นำมาพัฒนาเป็นไม้ ประดับได้
126	อำเภอ	ก้างปลา	<i>Phyllanthus vigatus</i> Forest.	เป็นวัชพืช และมี สรรพคุณทางสมุนไพร
127	อีโค			
128	อีเถียน	ชะเอมป่า	<i>Albizia myriophylla</i> Benth	เป็นไม้เถา ลำต้นและ กิ่งก้านมีหนามแหลมและ เป็นสมุนไพร
129	เขื่อนฮ้าง	สาบเสือ	<i>Eupatorium</i> <i>Odoratum</i> L.	เป็นวัชพืช และมี สรรพคุณทางสมุนไพร

ที่มา (สถาบันวิจัยวลัยรุกเขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544)

ตารางที่ 5 นกที่พบในบริเวณพื้นที่สวายหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์
1	เหยี่ยวนกเขาจิกรา	Shikra	<i>Accipiter badius</i>	Accipitridae
2	นกแอ่นใหญ่ หัวตาขาว	Brown Needletail	<i>Hirundapus giganteus</i>	Apodidae
3	นกแอ่นฟ้าทอง	Crested Treeswift	<i>Apus affinis</i>	Apodidae
4	นกแอ่นบ้าน	House Swift	<i>Apus affinis</i>	Apodidae
5	นกแอ่นตาล	Asian Palm-Swift	<i>Cypsiurus balasiensis</i>	Apodidae
6	นกตะขาบคง	Dollar bird	<i>Eurystomus orientalis</i>	Coraciidae
7	นกกระปูดใหญ่	Greater Coucal	<i>Centropus sinenensis</i>	Cuculidae
8	นกสีชมพูสวน	Scarlet-backed Flowerpecker	<i>Dicaeum cruentatum</i>	Dicaeidae
9	นกกระดัดขี้หนู	Scaly-breasted Munia	<i>Lonchura punctulate</i>	Estrildidae
10	นกกระดัดตะโพก ขาว	White-rumped Munia	<i>Lonchura striata</i>	Estrildidae
11	นกนางแอ่น- ตะโพกแดง	Red-rumped Swallow	<i>Hirundo smithii</i>	Hirundinidae
12	นกโพระดกคอ- สีฟ้าเคราคำ	Moustacher Barbet	<i>Megalaima incognita</i>	Megalaimidae
13	นกโพระดก- ธรรมดา	Lineated Barbet	<i>Megalaima lineata</i>	Megalaimidae
14	นกกินปลีอก- เหลือง	Olive-backed Sunbird	<i>Nectarinia jugularis</i>	Nectariniidae
15	นกกินปลีค้ำม่วง	Purple Sunbird	<i>Nectarinia asiatica</i>	Nectariniidae
16	นกกรอดหัวไขน	Red-whiskered Bulbul	<i>Pycnonotus jocosus</i>	Pycnonotidae

ตารางที่ 5 นกที่พบในบริเวณพื้นที่สวยหินผางาม ถึงอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์
17	นกปรอดสวน	Sreak-eared Bulbul	Pycnonotus blanfordi	Pycnonotidae
18	นกปรอดเหลือง หัวจุก	Black-crested Bulbul	Pycnononis melanicterus	Pycnonotidae
19	นกขมิ้นน้อย ธรรมดา	Common lora	Aegithina tiphia	Pycnonotidae
20	นกปรอดทอง	Black-headed Bulbul	Pycnonotus atriceps	Pycnonotidae
21	นกกระจิบธรรมดา	Common Tailorbird	Orthotomus sutorius	Sylviidae
22	นกกระจิบหญ้า สีเขียว	Plain prinia	Prinia inornata	Sylviidae
23	นกกระจิบคอดำ	Dark-necked Tailorbird	Orthoromus atrogularis	Sylviidae
24	นกกระจิบหญ้า- อกเทา	Grey-breasted Prinnia	Prinia hodgsonii	Sylviidae
25	นกกระจิบหญ้า- สีข้างแดง	Rufescent Prinia	Prinia rufescens	Sylviidae
26	นกกระจิบหญ้า- ท้องเหลือง	Yello-bellied Prinia	Prinia flaviventris	Sylviidae
27	นกจู้เดินหางสั้น	Streaked Wren- Babbler	Napothera brevicaududata	Timliidae
28	นกกินแมลงปาก สีน้ำตาล	Buff-breasted Babbler	Trichastoma tickelli	Timaliidae
29	นกกาขเหนง	White-rumped Shama	Copsychus malabaricus	Turdidae

ตารางที่ 6 สัตว์เลื้อยคลานที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน
จังหวัดเลย

ลำดับ	ชื่อไทย	English name	Scientific name	พบรวม
1	กิ้งก่าแก้ว	Forested lizard	Calotes emma emma	2
2	กิ้งก่าแก้วเหนือ	Northern forest Crested lizard	Calotes emma alticristatus	3
3	งูกินทากลายจุดดำ	Black-spotted slung snake	Pareas macularius	2
4	งูเขียวปากจิ้งจก	Oriental whip snake	Ahaetulla prasina	1
5	งูเขียวไผ่	Bamboo pit viper	Trimeresurus stejnegeri	3
6	งูเขียวลายคอก- หมาก**	Golden tree snake	Chrysopelea ornata	1
7	งูเขียวหางไหม้- ท้องเหลือง	Yellow-;o[[edgreen Pit viper	Trimeresurus albolabris	2
8	งูจงอาง**	King cobra	Opiophagus hannah	1
9	งูคินบ้าน**	Common blind snake	Ramphotyphlops	1
10	งูทางมะพร้าว	Copperheaded racer	Elaphe radiata	2
11	งูปลีองฉนวน- คืบจาก**	Hut wolf snake	Dryocalamus davdsonii	1
12	งูปลีองฉนวนเหล็ก	Common wolf snake	Lycodon capuncinus	2
13	งูลายสอกคอแดง	Red-necked keelback	Rhabdophis subminiatus	3
14	งูลายสอธรรมดา	Common keelbeck	Xenochrophis flavipunctata	2
15	งูสามเหลี่ยม **	Banded krait	Bungarus fasciatus	1
16	งูสามมัน- พระอินทร์	Common bronzeback	Dendrelaphis pictus	4
17	งูสามมันใหญ่	Elagant bronze snake	Dendrelaphis striatus	3

ตารางที่ 6 สัตว์เลื้อยคลานที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน
จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อไทย	English name	Scientific name	ชุกชุม
18	งูสิงธรรมดา	Indo-chinese rat snake	Ptyas korros	2
19	งูสิงหางลาย	Oriental rat snake	Ptyas mocusus	2
20	งูเห่าม**	Reticulated python	Python reticulatus	1
21	งูเห่าไทย**	Monoceller cobra	Naja kaouthia	1
22	จิ้งจกหางแบน	Common frilly gecko	Cosymbotus platyurus	4
23	จิ้งจกหางหนาม	Spiny-tailed house gecko	Hemidactylus frenatus	4
24	จิ้งเหลนบ้าน	Common sun skink	Mabuya multifasciata	3
25	จิ้งเหลนลาย	Striped tree skink	Lipinia vittigera	3
26	จิ้งเหลนหลาก- หลาย	Variable skink	Mabuya macularia	2
27	จิ้งเหลนหัวขี้ทอง- แดง	Berdmore's swater skink	Tropidophorus berdmorei	4
28	จิ้งเหลนหางยาว	Long-tailed skink	Mabuya longicaudata	2
29	ตุ๊กแกจารุจินต์	Jarujin's forest gecko	Cyrtodactylus jarujini	3
30	ตุ๊กแกบ้าน	Tokay gecko	Gekko gekko	4
31	เต่านา**	Malayan snail-eating Turtle	Malayemys subtijuga	1
32	เต่าหับ**	Malayan box turtle	Cuora amboinensis	1
33	เหี้ย**	Water monitor	Varanus salvator	1

หมายเหตุ ** จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน

ความรุกรวม

- 1 = สัตว์ที่พบยาก
- 2 = พบได้บ้าง, จำนวนค่อนข้างน้อย
- 3 = พบได้ง่าย, จำนวนค่อนข้างมาก
- 4 = พบได้ทั่วไป, มีมาก

ที่มา (สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544)

ตารางที่ 7 สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม

ลำดับ	ชื่อไทย	English name	Scientific name	ชุกชุม
1	กบนา	Rugosed frog	Hoplobatrachus regulosus	2
2	กบมึน	Bull's frog	Limnonectes kulhi	3
3	กบหงอน	Flab-toppep frog	Limmonectes pileatus	2
4	กบหนอง	Gross frog	Fejervarya limnocharis	3
5	กบอ๋อง	Dark-sided frog	Rana nigrovittata	3
6	เขียดคะนา	Common puddle frog	Occidozyga lima	2
7	เขียดคลื่น	Smooth frog	Occidozyga matensii	2
8	คางคกบ้าน	Common asiatictoad	Bufo melanostictus	4
9	ปาดบ้าน	Common Flying frog	Hacophorus leucomystax	4
10	อึ่งกรายหนังปุ่ม	Mud sleder frog	Leptolalax peoldytoides	1
11	อึ่งขาคำ	Painted chorus frog	Microhyla pulchra	2
12	อึ่งข้างคำ	Dark-sided chorus frog	Microhyla heymonsi	2
13	อึ่งน้ำเต้า	Ornate chorusfrog	Microhyla ornata	2
14	อึ่งเพ้า**	Truncate-snowted Burrowing Frog	Glyphoglossus molossus	1
15	อึ่งลาย**	Striped burrowing frog	Calluella guttulata	1
16	อึ่งลายแต้ม	Noisy chorus frog	Microhyla butleri	2
17	อึ่งหลังจุด	Inotnate chorus frog	Micryletta inornata	2
18	อึ่งอ่างบ้าน**	Painted Burrowing frog	Kaloula pulchra	1

หมายเหตุ ** จากคำบอกเล่า

- ความขรุขระ 1 = สัตว์ที่หาพบยาก
 2 = พบได้บ้าง, จำนวนค่อนข้างน้อย
 3 = พบได้ง่าย, จำนวนค่อนข้างมาก
 4 = พบได้ทั่วไป, มีมาก

ที่มา (สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544)

ตารางที่ 8 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ลำดับที่	ชื่อไทย	English name	Scientific name	สถานะ	โอกาส
1	กระจงเล็ก*	Lesser mouse deer	Tragulus javanicus	P	N
2	กระรอกหลากสี	Variable squirrel	Callosciurus finlaysonii	N	N
3	กระแต	Burmese striped Tree squirrel	Tamiops mcclellandii	N	N
4	ค้างคาว	Horseshoe bats	Rhinolophus trifoliatus	N	N
5	ซอกซ้อย**	Brush-tailed Porcupine	Atherurus macrourus	P	N
6	นัม	Malayan pangolin	Manis javanica	P	N
7	พังพอน	Javan mongoose	Herpestes javanicus	P	N
8	ลิงกัง**	Pig-tailed macaque	Macaca nemestrina	P	N
9	ลิงลม**	Slow loris	Nycticebus coucang	P	N
10	ลิงวอก**	Rhesus macaque	Macaca mulatta	P	N
11	เลียงผา****	Serow	Naemorhedus sumatraensis	R	N
12	หนูท้องขาว	House rat	Rattus rattus	N	N
13	หนูบ้าน	House mouse	Mus musculus	N	N
14	หนูทุก	Burmese bandicoot -rat	Bandicota savilei	N	N
15	หนูหวาย	White-bellied rats	Niviventer fulvescens	N	N

ตารางที่ 8 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	English name	Scientific name	สถานะ	โอกาส
16	หมีขอ, บินตุรง**	Binurong	Arctictis biturong	P	N
17	หมีควาย ***	Asiatic black bear	Ursus thibetanus	P	VU
18	หมีหมา**	Malayan sun bear	Ursus malayanus	P	VU
19	เหม่น**	Malayan porcupine	Hystrix brachyura	P	N
20	อีเห็นเครือ**'	Masked palm civet	Paguma larvata	N	N
21	อีเห็นหูค้าง**'	Three striped plan civet	Arctogalidia trivirgata	N	N

หมายเหตุ

* ถูกกับคักของชาวบ้านเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2544

** จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน

**' พบรอยเท้า

*** ถูกกับคักของชาวบ้าน ล่าสุด เมื่อเดือนสิงหาคม 2543

**** เจอ 2 ตัว ถูกรถชน 1 ตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2543

สถานภาพของสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง

สัตว์ป่าและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยที่

R = สัตว์ป่าสงวน

P = สัตว์ป่าคุ้มครอง

N = สัตว์ที่ไม่ได้เป็นทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง Status of

mammals as pertains to Wildlife Reservation and Conservation Act B.E. (A.D.1992) การจัด

สถานภาพของสัตว์ป่าตามสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2540) ดังนี้

EW = สัตว์ที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ

CR = สัตว์ที่สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

EN = สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์

VU = สัตว์ที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

N = สัตว์ที่ไม่มีสถานภาพในกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น

ที่มา (สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544)

ตารางที่ 9 ปลาที่พบในบริเวณพื้นที่ป่าสวนหินผางาม กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ลำดับ	ชื่อไทย	English name	Scientific name	ชุกชุม
1	ปลากระดี่หม้อ	Three-spot gourami	Trichogaster trichopterus	2
2	ปลากระต๊อบจุด	Eye-spot barb	Hampala dispar	2
3	ปลาช่อน	Snake-head fish	Channa stiata	2
4	ปลาช่อนกั้ง	Red-tailed snake head	Channa limbata	3
5	ปลาจิ๋วหนวดขาว	Flying minnow	Esomus metallicus	4
6	ปลาจิ๋วหางแดง	Red tail rasbora	Rasbora borapetensis	4
7	ปลาตุ๊กค้ำ	Walking catfish	Clarias batrachus	2
8	ปลาหมอ	Climbing perch	Anabas testudineus	3
9	ปลาหลดจุด	Spotted spiny eel	Macrognathus siamensis	2
10	ปลาไหลนา	Swamp eel	Monopterus albus	2

หมายเหตุ

- ความชุกชุม 1 = สัตว์ที่หาพบได้ยาก
 2 = พบได้บ้าง, จำนวนค่อนข้างน้อย
 3 = พบได้มาก, จำนวนค่อนข้างมาก
 4 = พบได้ทั่วไป, มีมาก

ที่มา (สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544)

ภาคผนวก ข
รายชื่อตัวแทนชุมชนกลุ่มต่าง ๆ

รายชื่อตัวแทนชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสวนหินผางาม
 ที่เข้าร่วม SWOT Analysis ในวันที่ 6 มีนาคม 2546
 ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสวนหินผางาม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นายทวีศักดิ์ มาพงษ์	อบต.
2	นายเกษม แทนชาติ	ผู้ใหญ่บ้าน
3	นายบัว ชะรา	ผู้ใหญ่บ้าน
4	นายสุนทรี ธรรมรัง	ผู้ใหญ่บ้าน
5	นายเสา ไชยแสน	-
6	นายอาทิตย์ เขียวบัว	อบต.
7	นายสุพรรณ ธรรมรัง	ผู้ใหญ่บ้าน
8	นายทองมี สีเสด	อบต.
9	นายประเวช คำขัน	ผู้ใหญ่บ้าน
10	นายอุบล เนระจิตร	อบต.
11	นายอุคร ศรีบุญมี	อบต.
12	นายถาวร พคอินทร์	มักคุเทศก์
13	นายรุ่งเรือง ธรรมรัง	อบต.
14	นายสมคำ แก้วโหวาร	อบต.
15	นายประสิทธิ์ รังสรรค์	-
16	นายตำรวจ แก้วโหวาร	อบต.
17	นายประยูร สุขบัว	อบต.
18	นายสุธรรม ผลเกลี้ยง	อบต.
19	นายประดิษฐ์ อาจแก้ว	อบต.
20	นายวิมล วาลา	อบต.
21	นายอุคร ชัยสาด	อบต.
22	นายอวยชัย ไชยแสน	อบต.

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
23	นายประมวด นามกัลยา	ผู้ใหญ่บ้าน
24	นายวานนท์ พุ่มจันทร์	อบต.
25	นายชำนาญ หารบุตร	อบต.
26	คต.สานิตย์ ศรีไสย	ผบ.หมู่ (ป)
27	นายไพฑูลย์ นามวงศ์	สท.กิ่ง อ.หนองหิน
28	นายไวพจน์ ครุพันธ์	อบต.
29	นางสาวศิริลักษณ์ ผาสุข	จนท.จัดเก็บรายได้
30	นายบุญยิ่ง สิมะพรรณ	กลุ่มแม่บ้าน
31	นายกิ่งสวรรค์ ภาษี	อบต. ปวนพู
32	นายทองใบ ญาติปราโมทย์	ค้าขาย
33	นางสมา สมพร	แม่ค้า
34	นายอุบล ฉัตรสุวรรณ	อบต.
35	สศท.พฤทธิ เวียงทอง	ปลัด อบต.
36	นายสุรทิน นาใจเย็น	สมาชิก อบต.
37	นายสงัด มุกดาหาร	สมาชิก อบต.
38	นายสุข โคตาระ	ร้านค้า
39	นายพิทักษ์ ทิมพูลิ	มักคุเทศก์
40	นายวสันต์ พุ่มจันทร์	รองประธาน
41	นายทะवल แก้วโหวหาร	กลุ่มรถอีแต๊ก
42	นางดอกจันทร์ พรหมดี	กลุ่มแม่บ้าน
43	นายวิรุค บัณฑิตเอก	-
44	นายนิบูลย์ ฉัตรสุวรรณ	ประชาชน
45	นายมงคล พุ่มจันทร์	มักคุเทศก์
46	นางอุคม สอนเคิม	แม่บ้าน
47	นางฉลาด ชาวนาแปน	แม่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
48	นางมิ่ง มณีโรจน์	กลุ่มแม่บ้าน
49	นางนิธิวา แต้กล้า	กลุ่มแม่บ้าน
50	นางสมบัติ พวงจันทร์	กลุ่มแม่บ้าน

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรม

การจัดเวทีประชุมวิเคราะห์ปัญหา วันที่ 6 มีนาคม 2546

